

Megjelenik minden nap, vasár- és ünnepnapok kivételével.
Használhatlan kéziratok nem adatkak vissza.
Névtelenül beküldött közlemények nem közölhetnek.

4) Lásd Történeti Lapok, szerk. K. Papp Miklós Kolozsivárt, II. évf. 943. 944. l.

vén, rendszerint fegyházbüntetésre ítéltnek: azon természetes következménye lett, hogy országos fegyházintézkedéseink a fegyházbüntetésre elítéltek befogadására elégteleneknek bizonyultak.

Igy már a büntetőtörvénykönyv életbelépését követő első éveknek, vagyis 1881-nek végén 457 fegyházbüntetésre elítéltek egyénnek a törvény értelmében való elhelyezése maradt el, habár a beszállítások a szabályszerűsége is nagyobb számban eszközöltetett, — a múlt 1882. év végén pedig már 926 fegyházbüntetésre ítélt egyén volt lehetetlen a büntetést a törvény szigorja szerint végrehajtani.

Hogy ezen állapot mily kevéssé egyeztethető meg a helyes igazságügyi politikának követelményeivel, azt bővebben fejtegetni felesleges. Csak azon egy visszaszámított következményre vagyok bátor utalni, hogy a fengörög körülmények közt, egy például 2 vagy 3 évi „fegyházra” ítélt egyén, a ki a helyszűke miatt fegyházintézetbe nem szállítható, semmivel sem bűnhődik súlyosabban, mint azon más egyén, ki csekélyebb törvényszegés miatt ugyancsak 2 vagy 3 évi „büntetést” van ítélve.

Ekként eredményében tétetik tönkre az 1878. évi V. t.-cz. által meghonosított büntetés-rendszer és az arányos bűnhődésre irányított törekvés számos esetben meghiusul, s pedig a súlyosabb büntetések nem érdemelt előnyére.

A fegyházak helyszűkéből származó bajon a büntetőtörvénykönyv 52. §-ának első bekezdésében foglalt intézkedés nem segíthet, mert a törvényszéki és járási fogházak is majdnem kivétel nélkül túltömvék, s maguk is régóta gyökeres reformot várnak.

Elég legyen ezen állításom igazolásul azt felemlíteni, hogy csak a budapesti kir. főügyészség hatósága alatt álló törvényszéki és járási fogházakban a rablétszám, az utolsó 3 év alatt 2053 egyénnel szaporodott, a mi a korábbi létszámból képest 28 százaléktól emelkedésnek felel meg, hogy ezen helyek is elérték, sőt a helyes büntetésrendszer morális és közegészségügyi érdekei rovására már túl is haladták befogadási képességük nettó-vábját, s most már a rabok elhelyezésére nézve csak kevés lépés választ el a phisikai lehetetlenségtől.

Mivel, hogy meggyőződtem arról, hogy itt nem ideiglenes, vagy átmeneti állapottal, hanem büntetésrendszerünk maradandó befolyásával állunk szemben: nem mulasztottam el már akkor, midőn a fentebb előadott jelenségek csak sporadice váltak felismerhetőké, arról gondoskodni, hogy országos fegyházintézkedések számának egygyel való szaporítását előkészítem. Azért, s mert már a korábbi időkben is leginkább a dunántúli részekben volt érezhető egy fegyház hiánya, még a múlt években felhasználtam egy kedvező alkalmat arra, hogy Sopron város határában ingatlan-ságot vásároljak meg, a mely aránylag csekély költséggel egy 700 egyén befogadására alkalmas és korszerű berendezéssel bíró fegyház-zetté lesz átalakítható.

Első sorban tehát e czélból van szükségem a jelen törvényjavaslatban említett összegre.

Az időkben már elkészített, s most csak részletes kidolgozás alatt levő átalakítási tervek és költségelőirányzati számítás szerint ezen átalakítás 380,293 frt 76 krba fogna kerülni.

A létező fegyházintézetek befogadási képességét is érezhetően fokozná, s így a fengörög bajon ugyancsak tetemes javulást idézne elő, ha fegyházintézetek főépületeiből a sok területet elfoglalva tartó műhelyeket melléképületekbe helyezhetnénk, s a főépületekben ekként nyereség üres helyeket is fegyházak rendezes elhelyezésére fordíthatnánk.

Ily műhelyek előállítására a kész tervek szerint igényeltetnék:

Szamosújvárt	28,688 frt 66 kr.
Lipótvárt	23,798 „ 19 „
Illaván	14,779 „ 52 „

Összesen tehát 67,266 frt 37 kr.

Végre tovább már nem halasztható szükséglet képez, hogy a váci intézet egy magán-zárkaépülettel kibővítsék és ugyanott a kincstári telken ugyan, de a létező intézeti épülettől különállóan, egy államfogházi épület is létesíttessék.

Az előbbi szükséges azért, mert Vácson vannak az aránylag rövidebb időre elítéltek elhelyezése s a magán elzárás pontos fogantatásait köztesközvetítés éppen az ily egyénekre nézve bir nagy jelentőséggel, — az államfogházi épület pedig azért létesítendő mihamarább, mert ezen büntetési nemnek végrehajtására alkalmas helyiségünk a budapesti kir. ítélőtábla területén egyáltalán nincs. Edig ugyanis kisegítőül azon földszintes lakház használtatott, mely az 1871. év óta a sajtvétség miatt elítéltek őrizésére szolgált. Ezen épület azonban semmiképp sem felel meg azon rendeltetésnek, melylyel egy államfogháznak a büntetőtörvénykönyv életbe lépté óta birnia kell. Felemlitem itt, hogy az említett minden tekintetben célszerűtlen házárt az államkincstár évenként 560 frt haszonbért fizet.

A magán-zárka-épület költségei 40,551 frt 37 krral, az államfogházi pedig 20,436 frt 94 krral vannak előirányozva, úgy, hogy e két építkezés összesen 69,988 frt 31 krt veend igénybe.

Összefoglalva tehát a fentieket, a szükségletnek képet ekként van szerencsém feltüntetni:

A Sopron mellett létesítendő új fegyház átalakítási költségei 380,293 frt 76 kr.

A szamosújvári, lipótvári és illavai fegyházaknál létesítendő munkahelyiségek költségei 67,266 frt 37 krt, végre a váci magán-zárka-épület és államfogház költségei 69,988 frt 31 krt, összesen 517,548 frt 44 kr, a mely építkezéseket a vállalkozók részéről kieszközölni remélt árleengedések figyelembe vételével 500 ezer frtból is előállíthatni vélek.

Hátra van még kimutatni azt, hogy az

országos rabsegélyző és javítóintézeti alap — melynek a büntetőtörvénykönyv 27. §-ában kijelölt rendeltetését a jelen, csak kivételes intézkedést tartalmazó javaslat nem alterálja — a fent említett 500,000 frt összeg kihatása után is, fönnakadás nélkül fog megfelelni kitűzött céljának, s hogy miért folyamodom e kivételes intézkedés igénybevételéhez a helyett, hogy ezen összegnek megállapítását a rendes költségvetés keretén belül kérem.

Az első szempontot illetőleg bátor vagyok felemlíteni, hogy az országos rabsegélyző és javító intézeti alaptőkéje a folyó évi augusztus hó 31-én állampapírokban és készpénzben együttvéve 692,599 frt 98 krt tett ki, hogy ezen tőke évi kamat jövedelme 33,000 frtra rág,

s hogy a pénzügyintézetekből befolyó összeg az eddigi 3 évi tapasztalatok szerint évenkénti 280,000 frtra tehető.

Ezen bevételekkel szemben kiadásként felmerül az aszói javítóintézet előállítási költségeihez még szükséges és egyszer mindenkorra fizetendő 44,502 forint,

továbbá az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére évenként — ugyancsak a három évi tapasztalat szerint — fordítatni szokott mintegy 8000 forintnyi folyó kiadás.

Kitűnik ezen adatokból, hogy az engedélyeztetni kért kivételes intézkedés által az országos rabsegélyző és javítóintézeti alap éppen nem korlátoztatnak az elbocsátott szegény foglyok ezutáni rendes segélyezésében, sem pedig a javítóintézetek fokozatos létesítésében, hanem tőkéjének csak egy oly része vonatnak el, a melyre ez idő szerint szüksége nincs, s a melynek hiányát gyors gyarapodásánál fogva utóbb sem fogja érezni.

Ily körülmények közt s tekintettel az ország pénzügyi helyzetére, nem vélek csatlózni, ha javaslatomhoz a törvényhozás jóváhagyásának reményét kapcsolom. Jelen előterjesztésem kezdő részeiben kimutattam a czélba vett építkezések elkerülhetetlen szükségességét, s ha az ezek létesítéséhez megkívántató összeget a javasolt módon s nem a rendes évi költségvetés megterhelésével töreksem kieszközölni: ez azért történik, mert egyrészt tartózkodnom kell a költségvetés egyensúlyának megintatásától mindaddig, míg más kisegítő eszköz kínálkozik, — s másrészt, mert sem a büntetőtörvénykönyv intencióival, sem pedig a közérzűlettel nem vélek ellentétbe kerülni, ha a büntető intézetek szaporítására okvetlenül megkívántató összegek előteremtésétől az állampolgárokat megkímélni s azokat azon forrásból meríteni töreksem, a melybe ugyancsak a törvények megkövetelik, hogy a szükséges eszközöket.

Végezetül bátor vagyok megemlíteni, hogy az igazságügyi tárca jövő évi költség-előirányzatánál a „Beruházások” czimének 447,013 frt 35 krnyi tényleges szükséglet mellett 100,000 frttal való megállapításába is

csak azon feltételezés mellett nyugodhattam bele, hogy a törvényhozás bölcsesége jelen javaslatomat elfogadni s törvény erejére emelni méltóztatand.

Kelt Budapesten, 1883. decz. 12.

Dr. Pauler Tivadar,
igazságügyminiszter.

Tisztujítás.

Fogarás, decz. 13.

A tegnapi tudósításom kapcsán értesíthetem önöket, hogy a várva-várt fusionalis értekezlet a magyar és a román párt között e perczig még nem történt, de még mindig reményünk van, hogy a fusio és teljes kiegyezés meg fog történni. Ha azonban minden kibékülési kísérletek hajótörést szenvednének, azon esetben a magyar párt részéről a kijelölés valószínűleg a következőképp fog történni:

Alispán: ellenjelölt nélkül Gramoiu Dániel, az eddigi alispán.

Főjegyző: Nagy Sándor, az eddigi főjegyző, ellenjelölt nélkül.

Első megyei aljegyző: Metian Aldulea és Pap Constantin jelöltek.

Második aljegyző állomásra jelöltek: Pánczél Zsigmond és Popeniciu Jakab.

Árvaszéki elnökségére jelöltek: Hersényi Bálint és Turku János.

Tiszti ügyészi állomásra jelöltek: Kapocsányi Mór országos képviselő, Hersényi Bálint és dr. Rónay János.

Első árvaszéki ülnöki állomásra jelöltek: Florea János, Kőnczey Gyula és Turku János.

Második ülnök állomásra: Kőnczey Gyula és Negrea Lőrincz.

Főorvosi állomásra jelöltek: dr. Pap István, eddigi megyei főorvos és dr. Dániel Ödön.

Pénztárnoki állomásra: Czipu Tamás, ellenjelölt nélkül.

Számvevő: Gál Tamás és Pandrea.

Pénztári ellenőr: Pandrea és Negrea.

Szolgabírák: fogarasi járásban Hersényi Imre, alsó-árpási járásban: Belle Sándor, Negrea Lőrincz és Gál Tamás.

Sárkányi járásban: Csia Elek, Klosz Adolf (szász) és Rusz Károly.

Törösvári járásban: Negrea Lőrincz, Manarozianu és Metianu Aldulea.

Magától értetődik, hogy ha a fusio megtörténik, azon esetben sok minden fog ezen névsorban változást szenvedni.

A közgyűlési összehívó következőleg hangzik:

A folyó hó 5-én tartott rendkívüli törvényhatósági bizottsági közgyűlés 313. pont alábbi határozata szerint az általános tisztujítás foganatosítása végett a rendkívüli közgyűlés folyó hó 19 ik napján délelőtt 10 órára a megyeház gyűléstermébe összehívandó. Tár-gyái lesznek ezen közgyűlésnek:

giuma volt, követeit évenként egyszer egybe-hívni s a gyűlésen az állam háztartására meg-kívántató quótát megszavazni. Az udvarnak sokszor a legfurcsább eszközökhöz kellett nyulnia, hogy a szűkmarku képviselőket bő-kezősre bírja. A renitenskedők között lát-juk a leggyakrabban a polg. osztályt, míg a nemesség és papság, már a kilátásba helye-zett királyi kegyelem reményében is, készsé-gesebb volt az ugynevezett önkéntes adóknak minél nagyobb mértékben való megszava-zására.

De tekintsük XIV. Lajosnak rendki-vüli eszközeit, melyekhez a szükséglet is-merni nem tudó és talán nem is akaró feje-delem oly gyakran fordult. Hogy oly gazdál-kodás mellett, minőről XIV. Lajos kortársai szólnak, s melyet nagyjában, az előbbiekb-n, én is említettem: a kincstár, még ha Dárius kincseivel is lett volna telve, hamar kiürült: könnyen elképzelhető. Gondoskodni kellett te-hát új, addig nem igen ismert, ugynevezett „rendkívüli forrásokról”. Utóbbiak közül csak néhányat szabadjon kiemelni.

Első helyen áll az új hivatalok szer-vezése, melynél a kormány kétféleképpen járt el. Kilátásba helyezte p. o. a már meg-levők mellett egy sereg újat, — így kénysze-ritvén a régieket, (cseheket is) nehéz pénzá-ldozatokkal meggátolni a fenyegető bajt. A par-lament inokai egy alkalommal 102,000 livre-rel segítettek a concurrenczia ellen. Vagy ál-lított — sokszor a legneveltségesebb czimek alatt — valóban új állami és városi hivata-lokat; — az egyes állásokat pedig jó pénzért áruba bocsátotta, mi nem kis jövedelmet haj-tott az államnak.

Állomásokat, melyeknek évi jövedelme 20,000 l. volt, 200,000 livreért odaadni, csak-is rendes időkben járta; mert sokszor 40, sőt 80 százalékat is kellett adni a becsárnak. Az ilyen városokból nyolcz év alatt 150 millió livre folyt be a királyi kincstárba. Nem is mondja Montesquieu ok nélkül: hogy „Fran-cziaország királya Európa leghatalmasabb ural-kodója. Nem rendelkezik aranybányákkal, mint szomszédja, a spanyol; de azért több vagyó-

na van, mint amannak: „mivel a jövedelem, alattvalóinak liuságából, szakadatlanul folyik.”

Második helyen állanak az „állam köt-levelei”, melyek napról-napra kevesebb becs-értékkel birva — a királynak darabonként egy tallér hasznót hajtottak, hogy az államnak 10 tallér kárt okozzanak.

Az ugynevezett „reniesekkel” maga a nép is csak gunyt üzött; és megtörtént, hogy midőn azokat eladni már sehogy sem lehetett, kényszerrel is rátküldték az emberekre. A hitelnek hire-helye sem volt; szerződésnek, ne-talán kölcsönök alig adtak két hónapi ha-táridőre. Így a baj is mindegyre nőtt, s a ka-tasztrófa már is a küszöbön állott, hogy az örökösödési háboru első éveiben a még vala-hogy tengődő országot véginségre juttassa.

Az adó-vám nemcsak minden kigondol-ható forrása ki volt már merítve; r e n d e s vagy r e n d k i v ü l i jövedelmre, melyet már ki nem szivattyuzhattak volna, gondolni se mert senki. XIV. Lajos egyik pénzügyi kapacitása azt a tanácsot adá urának: hogy a bajon a p é n z n e k újja veretésével lehetne segíteni. Lön is manipulálónál haszon, a meny-nyiben az új pénznek kisebb értéket adtak, mint a minőt a régi jó pénz képviselt. De a mi egyszer sikerült, az másodíkszor már ne-hezebben ment, hogy harmadizban valóságos kárral járjon. A nép, a nem tiszta kezelés után, okulva, a beváltó biztosoknak nem adta be a pénzt, hanem inkább eladta névértékén, a svájci, vagy normondiai aranyműveseknek: így is többet kapva pénzért, mintha a hitvá-nyabb újért odaadta volna. Ehhez járult még az is, hogy a hajóhad és a katonaság számá-ra mindent drágábban kellett bevásárolni, mint otthon.

A hábru 1700—1706-ig 1346 millió l. nyelt el. Oly összeg, melynek előteremtésére Chamillart vasakarata sem volt elégséges. Ne-mesi czimek, érdemelek, keresztetek stb. meg-határozott összegeikért, bármikor voltak kap-hatók a hadügyminiszteriumban. A pénzsajtót annyira vitte e pénzügyminiszter, hogy a ke-resztelés, esketés, sőt még a temetések sem voltak többé adómentesek. És ebből is mi lön mégis az eredmény? a hitel, kívül ugy, mint

belül megölyve, a hadak minden oldalon meg-verve, az ellenség pedig a határokon.

Hogy a nyomor, melyet az udvarnak és kegyenczeinek lelketlensége, addig sohasem is-mert fokra növesztett, hogy betetőződjék, jár-ult még az 1709-iki nagy hideg, mely janu-árius végétől a rá következő évek márczius 13-ikáig tartott; elannyira, hogy a hévmérő egyszer sem mutatott kisebb hideget 15.R° foknál.

De hagyjuk el e képet és tekintsünk körül a táborban. Vajjon hogy éltek a kato-nák? Legjobb felvilágosítást nyerünk e tekin-tetben Villars tábornagy irataiból. Aples had-vezér következőleg szól: „Midőn Vendome tá-bornagy után a parancsnokságot átvettem, a hadsereget a legkétségbeesettebb helyzetben ta-láltam. A télnek hosszú idején át a katonas-ág hűségeseen osztozkodott a parasztok sor-sában; hűségeseen viselt velük minden nyo-mort.

A lovak elvalának hitványodva és így szolgálhatékelenek; az ütegek hiányosak, ke-rekek, szekerek összetörve. A gyalogságnál, — melylyel még rosszabbul állott a dolog — egész zászlóaljak masiroztak meztláb. A hely-őrségek kiki csaptak a vidékre és ugy pusztították a falvakat, míg egyes századok ki-bontott zászlóval szöktek át az ellenséghez. A legénység egy falat pengyért eladta holmi-ját, fegyverét; a tisztek pedig kardjukat. 60,000 katona közül egyetlenegy ezred sem volt, me-lyet harcba vinni lehetett volna.

E végtelen nyomorban segítséget nyuj-tott a királynak a gögös szövetségesek sziv-telensége, kik tudvalevőleg igen nehéz fülté-telek mellett valának hajlandók a békeköt-tésre.

A veszélyek között elég bátorsága volt még XVI. Lajosnak, sokat zaklatott népéhez folyamodni és őt egyszerű, de annál inkább szívhezszóló manifesztumában segítségre hívni.

„Az egyszerű levél még el sem hangzott még az ország végvidékeire, midőn az egész birodalom talpon állott. Nemeselek, főpapok, ha-nem a szegények és gazdagok is vettekve siettek áldozatot hozni a szorongatott haza-oltárára. De a pillanatnyi ugynevezett fran-

czia lelkesülés nem igen tarthatta ma-gát a sok évi nyomorok után. Lázadás tört ki e szavakkal: „Nem fizetünk többé adót!”

A mi a válságos perczben segített, az Desmaretznek, Chamillart utódjának, merész ál-lamesinye volt. Mi a nagy Colbertnek nem sikerült, azt még egyszer megkísérelte a „vas-ember.” Eltörölte a privilegiumokat és kivé-tel nélkül kivette a hadiadót ugy a neme-sekre, mint a dusgazdag papságra és a népre egyaránt. És a mi ellen alig 15 év előtt a nép fellázadni készült, azt most szó nélkül tűrte és pontosan fizette. Ez nagy lépés volt a helyzet javítására.

A megrongált pénzügyet emelte továb-vá azon rendszabályával is, hogy az adókat a partisánok kezéből kivette s a kevesebbel be-érő főbérlet- (állami fiskusok) nek adta. Ja-vításai gyökeresek voltak ugyan, de koránt-sem alkalmasak arra, hogy a sok évi gondat-lan gazdálkodás és a szerencsétlen háboruk szülte bajokat kigyógyítani képesek lettek vol-na. A háboru bajai, a várva-várt béke alatt is jó darabig tartottak még: vagyis addig, míg a XVIII. században bekövetkezett forradalom az államnak és vele együtt a francia pénzü-gyi viszonyoknak is új arculatot nem adott.

A francia társadalomban, valamint a nyilvános életben is új embereket látunk sze-repelni. A „szabadság, testvériség, egyenlőség” jelszavánál fölkerekedtek oly osztályok, mi-nőket a gondviselés egyébre, csak nem az állam hajójának kormányosaivá választott.

A vagyon és születési rang nem vála-nak többé előnyök és ugy látszott, mintha az atyák bűnéit a nép az unokákban akarná megtörölni.

XIII., de főképp XIV. Lajos uralkodásá-nak nyomai még sokáig meglátszottak a so-kat szenvedett Franciaországon, míg végre szorgalom és józanág következtében alant, helyes politika folytán az udvarnál — az or-szág és vele együtt a nép egykori jólétét újra vissza nem nyerte és Európa többi államai között a hegemoniát a maga számára nem biztosította.

A választás alá kerülő összes tisztviselői állomásoknak választási utjának betöltése. A megyei központi választmány 16 tagjának megválasztása. A közigazgatási bizottságból kilépő 5 tag, valamint a Boeriu Bukur elhalálása által üresedésbe jött egyik tagsági helynek választási utjának betöltése. A megyei állandó választmány 24 tagjának megválasztása. A bírói választmány 5 tagjának megválasztása. A igazoló választmány 5 tagjának megválasztása. A megyei statisztikai bizottság 12 tagjának megválasztása. A megyei közegészségügyi bizottság 8 tagjának megválasztása. A megyei lótenyésztési bizottság elnökének és 6 tagjának megválasztása. A megyei lovatató bizottság elnökének és helyettesének megválasztása. Az apaállatok megvizsgálására kiküldendő bizottság választás alá jövő tagjainak megválasztása. A II. foku erdőkihágási bíróság és közigazgatási erdészeti bizottságba netalan választandó tagok megválasztása. Az állandó népnevelési bizottságból elhalt és eltávozott tagok helyébe új tagok választása. A választás alá eső tisztviselői állomásokra a kellőleg bélyegezett és szabályszerűleg felszerelt pályázati folyamodások folyó hó 17-én este 6 óráig a főispán ur ömeltőségéhez annyi alkalommal beadandók, esetleg betérjesszandók, mivel bárminő okból elkésve beérkező pályázati folyamodások tekintetbe vétetnek nem fognak. Fogarason, 1883. decz. 7-én. Gramoia Dániel, alispán.

Lugos, 1883. decz. 12.

Tisztelt szerkesztő ur!

Becses lapja folyó évi 274-ik számában közölt levelemben tett ígéretem folytán, van szerencsém a közeledő tisztújítások alkalmából egyről-másról ujjalag értesíteni.

A helyzet képe, melyet multkor levelemben vázoltam, azon idő óta lényegesebb változásokon ment át. A láthatár egyre tisztult, s a jövőben való erősebb ellenállásra képessé tette.

A szabadelvű párt, a november 29-ikén tartott megyei közgyűlésen, jelöltjeinek az egyes bizottságokba való megválasztása által oly fényes győzelmet vívott ki, mely a román nemzetiségi párt erejét s befolyását megbénítva, a jövőben való erősebb ellenállásra képessé tette.

E győzelem a szabadelvű párt helyes vezetése s hazafias működése iránti bizalmat még jobban megerősítette; tekintélyét, befolyását növelte, s az életképességében kételkedőket is határozott elismerésre bírta. Ily körülmények közt teljes nyugalommal lehet várni az igazság győzelmét és az eddigi kezes elemekből álló pártok s a román nacionalisták által annyi rázkódtatásnak kitett megyei közigazgatás békés fejlődését s megerősödését.

Annál nagyobb az elkeseredés a román izgatók közt, kik most látszólag meghunyászkodtak ugyan, de titokban kézzel-lábbal iparkodnak tört reményük romjain új várát építeni s a tisztújító gyűlésen frissen felszerelve, új hadi taktikával kísérteni meg a győzelem kivételét.

A helybeli román ügyvéd urak, a híres „lugosi nyilatkozat” hírhedt aláírói, az utóbbi napokban egymás után párologtak el hazulról, holmi téli kirándulásokra. Faluról-falura járnak híveket toborozni; kertületekbe osztják be magukat, s míg az egyik itt hódít, addig a másik amott terjeszti — a „világosságot.”

Persze, mindezt csak alattomban, titokban teszik, mert e ténykedések — saját szavaikkal élve — „a románok jó felfogott érdekében” történik; e jól felfogott érdek megvédésére irányuló működés pedig csak átlátokon, ravasz módon eszközölhető. Határozottan, nyíltan soha sem lépnek fel; gyűléseik soha sem nyilvánosak; határozataikat mindig titokban tartják s folytonos hallgatással akarják az ellenpártot tévútra vezetni. Így például most is, dacára azon nyílt titoknak, hogy jelenlegi vidéki kóborlásuk a velük fraternizáló Szimoneszku Leontin alispán újabb megválasztása érdekében történik: azzal ámitják a világot, hogy a szabadelvű párt alispáni jelöltje Jakabffy Imre ellenében felállítandó ellenjelölt kérdésében még megálapodásra sem jutottak s egyáltalában nem is szándékoznak a választásnál erősebb ellenállást kifejteni.

A mi pedig eddigi „nyilvános” működésüket illeti, ez csupán azon virtusban nyilvánult, hogy a szabadelvű-pártnak Jakabffy Imre alispán-jelöltet élető falragaszait hol leszárgatták, hol pedig sárral dobálták össze.

A szabadelvű-párt sokkal jobban ismeri ez urak körmönfontosságát, kipróbált ravaszságát, s cunctatim taktikáját, semhogy ámitásoknak hitelt adva, magát tévútra vezetne engedje. Éber szemmel kíséri a mozgalmakat, lankadatlan buzgalommal, fáradhatlan kitarással működik kitűzött célja, s nemes hivatása érdekében. S éppen ezen kitarással párosult erélyes tevékenysége, tagjainak szívós ragaszkodása, s egyetértő buzgalma önti minden elfogulatlan hazafi lelkébe azon biztos

tudatot, hogy e párt, mindenre elkészülve, bátran, férfiasan fog szembe szállni azon viharral, mely a mostani látszólagos szelcsendet követni fogja; s hogy jelöltjeinek megválasztása által a jó közigazgatást, s rendet helyre állítva, a magyarság jogát Krassó-Szörénymegyében érvényre emeli. Adjá Isten!

A megyei tisztújító gyűlés folyó hó 20-ára van kitűzve, melyen — a már fentebb előadott körülményeknél fogva — Jakabffy Imre, jelenlegi árvaszéki elnöknek alispánna leendő választása bizonyosnak tekinthető. A többi tisztviselői állomások betöltéséről még most nem lehet kételety kizáró véleményt mondani; annyi azonban szintén előre jósolható, hogy Kozgári Jakab, jelenlegi főpénztárnok, ki már hat éve eszi érdemtelensé a magyar állam kenyerét, s ez idő alatt egy szót sem tanult meg magyarul, — ki fog esni a tisztviselők sorából.

A választás iránti érdeklődés általános. Városunk, s megyénk közönsége egész lázas kíváncsisággal várja az eredményt, s uton-atfelen csak e kérdés képezi közbeszéd tárgyát. A december 20-iki tisztújító közgyűlés lefolyásáról, s eredményéről becses lapját tudósítani fogom.

B. L.

A tordai árvaház.

A tordai árvaház ügye teljesen rendezve van. Nem lesz érdekelten ezen egylettörténetét rövid sorokban előadni.

Az első gyűlés 1872. május 16-án tartott Puhl Ignác, mint a tordai nőegylet elnöke, vezetés alatt. Jelen voltak Br. Bornemissza Ignác, Ürmösy Samu, br. Kemény György, Lendvay József, Nagy György, Nagy Mihály, Dániel Ferenc, Nagy Ferenc tanár.

E gyűlésen elhatározott Tordán egy fi-arvaház felállítását, még pedig a kincstár s aknai valamely épületébe. A határozat keresztvitelére Puhl Ignác, illetőleg a tordai nőegylet kértet fel oly utasítással, hogy az a saját kebeléből „Arvaházi bizottságot” küldjön ki.

Az 1872. június 19-én tartott közgyűlésen az árvaházi bizottság megalakult s elnöknek Puhl Ignác, jegyzőnek: Csongvay Domokos, pénztárnoknak Harmath Luiza választottak meg, ezek mellé adatott egy 29 tagból álló választmány.

Aztán megindult a munka, a kéregetés, hangoztatás, táncz, kibocsátott összesen 60 alírási lap, melyek között a tordai árvaház alapító kötelezői magukat a tordai árvaház alap részére felszólításra bármikor az aláírt összeget kifizetni. Hozzá lehetett járulni e magaslatos cél valóításához: 500 frt alapítvánnyal, 100 frt alapító, 2 frt részvényes tagsággal, vagy egyszersmindenkora tett ajándékkal.

Az a nemes lelkesedés, mely Torda városának női közönségénél azon időben tapasztalható volt, meglepő eredményeket mutatott fel. Rövid egy év leforgása alatt aláíratott egy drb. részvény 500 frttal, egy 400 frttal, egy 200 frttal; tízenyolcz pedig 100 frttal; 2 forint részvényes mintegy 40; aláíratott jelentékeny összegű ajándékozás; a nők pedig bállok s hangversenyek rendezése által igen szép összeget takarítottak össze.

Ma már, a néhai boldogult Nagy Ferenc tanár által gyűjtött 500 frt népnevelési alappal együtt, az árvaház egylettékpénzbeli gyűmölcsöző tőkéje: 4000 frt.

Ezen összegben azonban csakis két 100 frtos alapítvány van befizetve, a többi alapítványok, nemkülönbben tetemes 2 frtos részvény-kötelezettségek még beváltás stadiumában állanak.

Az árvaház felállítását a nemes törekvés folytonos volt; a lelkesedés habár némileg alább szállott, de nem tűnt el a tordai nőegylet tagjai kebléből, a mi némileg zsihasztotta ez irányban az akaratot, az a körülmény volt, hogy az összegyűjtött pénz aránytalan csekély volt azon összegben, melylyel egy árvaházat létesíteni lehetett volna.

Bekövetkezett a nőegylet elnöke, Puhl Ignác, hosszas betegeskedése és gyászos kimulta. Ezen felette sajnos események az árvaház létesülését nagy mértékben megakadályozták s az ügy valóban árvaságra jutott.

A nőegylet árvaházi bizottságának titkára, Csongvay Domokos, 1882. szept. 24-re közgyűlést hirdetett, melynek tárgyai lettek volna: a) elnök-választás; b) belügyminiszter egy rendeletének felolvasása.

A közgyűlés meg is tartott szépszámu tagok jelenlétében. A közgyűlés azonban a kitűzött tárgysorozattól eltérve, ideiglenes elnöknek megválasztá Moldován Gergely kir. tanfelügyelőt, jegyzőnek pedig Bogdán Béla megyei főjegyzőt.

Ideiglenes elnök indítványára kiküldetett egy tizenöt tagu bizottság a következő utasítással:

a.) Az árvaház-alapra vonatkozó összes iratokat vegye át s azokat tanulmányozva, tegyen jelentést a pénztár, igérvények és más kötelezettségek mibenállásáról, az adakozók

névsoráról, az azok által tett adomány-összegekről.

b.) Tegyen jelentést arról, hogy történet-e addig az alapra vonatkozólag valamely intézkedés.

c.) Készítsen egy alapszabály-tervezetet, s azt elfogadás végett a közgyűlésnek mutassa be.

A bizottságba kiküldettek: Moldován Gergely elnöke és Rédiger Béla tollvitale mellett, Imets Dénes, Domokos Antal, Dániel Ferenc, Velits Sámuel, Dániel Károly, Csongvay Domokos, Dull János, Osztian Gerő, Puhl Ignác, Velits Ödön, Lengyel Ádám, Blaha József, Osztian Gerő.

A bizottság eljárva kiküldetésében, 1882. október 29-én közgyűlés hivatott össze, melynek az ügy állásáról részletes jelentést tette; egyúttal a betérjesszett alapszabály-tervezet szintén elfogadtatott.

Az alapszabály a belügyminiszter által 1883. április 26-án 25—209. sz. a kelt rendeletével megerősítést nyert.

Folyó évi nov. 11-én tartott meg az alakuló közgyűlés. — Az árvaház választmányába megválasztottak: Br. Kemény Ödön, özv. Székely Elekné, Domokos Antal, Velits Sámuel, Imets Dénes, Osztian Gerő, Fekete Ferenc, Csongvay Domokos, Puhl Ignác, Moldován Gergely, Rédiger Béla, dr. Wolf Gyula, Veres Sándor, Lengyel Ádám, Dániel Ferenc.

Az elnök és az alelnök az alapszabályok értelmében a női tagokból lévén megválasztandó, elnök lett: özv. Székely Elekné, alelnök: Domokos Antal, titkár Moldován Gergely, pénztárnok: dr. Wolf Gyula.

Igy ezzel az árvaház ügye törvényes alapot, képviselést és menetet nyert. A közgyűlés egyúttal elhatározta azt is, hogy a segélyezést 1884. január 1-jével megkezdje.

Az alapszabály értelmében az egylett neve: Torda városi árvaház; célja: Torda városában árvaházat létesíteni, de addig is vagyontalan árvákat anyagi és erkölcsi támogatásban részesíteni. Az egylett kettős céljának elérése végett a gyűmölcsöző 4000 frt alapítke kamatainak felerészét évenként az alapítke gyarapítására fordítja; másik felerészével segélyez olyant, a ki bebizonyítja, hogy tordai születésű, teljesen árva, vagyontalan; vagy felárva, de szüleje teljesen vagyontalan.

Igy már most is képes az egylettét árva tanulót, például évi 60—60 frt segélyben részesíteni.

Az alapítványok kamatai, ugy az évi gyűjtés részvényesek által, az alapítványok névén, ténylegesen az alapítványok, hogy valaha Tordán árvaház létesül, de addig is az egylett, tőle telhető módon árvákat segélyez is.

Óhajtjuk, hogy a gondviselés adjon erőt a vezetőknek, e magaslatos eszme létesítésében.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Kérem. Tisztelettel felkérem mindazokat, kik „Fény és Árnyak” című munkámra gyűjtési veskedtek, hogy izeket legkésőbb f. hó 25-éig hozzám beküldeni sziveskedjenek. Harmath Luiza.

„A katonai büntető és fegyelmi fenytőjő könyve” című munkára előfizetési felhívást bocsátott ki Pap Kálmán honvédfőhadnagy és hadbíró Budapesten. Szerző az érvényben levő katonai büntető törvénynek a katonai büntető eljárásra, honvéd bíróságok szervezetére, illetékességére, honvédségi fogházak berendezésére, a katonai (honvéd és csendő) előjárók fegyelmi fenytőjőjára, valamint fűgelékül a tiszti becsületügyi eljárásról és a mozgósított hadsergek parancsnokainak büntető hatalmára vonatkozó szabályzatokat és nagyszámu rendeleteket gyakorlatias irányú kézikönyvbe akkár akarja tömöriteni, hogy az egész anyag gyorsan és könnyen áttekinthető legyen. Dolgozata kéziratát a m. kir. honvédelmi miniszternek bemutatván, annak tartalma átvizsgáltatott, helyesnek ismertetett el s a folyó évi 8071. eln. számu elhatározással — kiadhatásának engedélyezése és a könyv több példányának megrendelése mellett — a csapatok és intézetek figyelmébe való ajánlásra érdemesnek találtatott. A körülbelül 12—15 nyomtatott ivre terjedő kézikönyv egy példányának előfizetési ára 1 frt, szerző nevére (Budapest, honvédelmi miniszterium (czimezeve, 1884. január 25 ig küldendő be. A könyv február hó végére sajtó alól kikerülven, az előfizetőknek haladéktalanul megküldetik.

SZINHÁZ, ZENE.

Szigeti József a holnap reggeli gyorsvonattal érkezik Kolozsvárra. Az indóháznál a színtársulat tagjai, mint már említettük, ünnepélyesen fogadják a kitűnő művészt. Vendégfellépői, melyekre ismételt felhívjuk a figyelmet, hétfőn veszik kezdetüket. A nők iskolája és a „Nyelvian” cz. vigjátékokban.

NEMZETI SZINHÁZ.

Bérlet 61. szám.

Kolozsvár, 1883. decz. 16.

Túri Borcsa.

Népszimű 3 felv. Irtá Gerő Károly.

Személyek:

Túri Gáspár, Gabányi Borcsa, Tolnainé.

Özv. Gombos

Andrásné Krasznainé, Ferencz, Váradi M. Boglár, Szentgyörgyi, Marczai, Tolnai A. Tornyai Lázár Mátrai B. Gábor, Zilahy Gy. Szele Terezi, Réthy L. Czuruk Jóska Krasznai, Örsze, Hubai A. Arató gazda, Lubinszky

Kezdeté 7 órakor.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, decz. 15.

A mai szám tartalma: Visszafelé. — Külföld. — Börtönügyünk rendezése. — Tisztújítás. — A tordai árvaház. — Tudomány, irodalom. — Színház, zene. — Napi hírek. — Gyászrovat. — A bécsi új burgszínházról. — Egyveleg. — Csarnok: Ariadne; Ouida regénye (folyt.) — Nyíltér. — Hirdetések.

Tárhoza: Kócsi Patkó János; Szacsay Imrétől. — A nagy király kora; (vége.) Vizoly Z.-tól.

* A városi bizottság ma délután 3 órakor rendkívüli közgyűlést tartott a kabalapataki erdővágás ügyében beállt új fordulat miatt. A mult havi közgyűlésről hozott tudósításunkban említettük volt, hogy Pradier, az erdő megvédője, bejelenté, hogy jogait közjegyzőleg A. Berge francia polgárra ruházta át. A joggyi biz azt indítványozta, hogy az átruházás vétséssé tudásul, de Pradier is tartassék kötelezettségben. Ennek ellenében miután ez határozatát emeltetett, Szász Domokos és Tamási Sándor ügyész különvéleményt adtak be, melyben Pradier bejelentésének mellőzése mellett érveltek. E határozat és különvélemény meg a belügyminiszter előtt voltak, mikor Berge, mint Pradier jogutódja, tegnap 25 ezer frtot akart a tanácsnak lefizetni, miután az eredeti vásári szerződés szerint, a vételár huszonöt ezer forintot részletekben előre fizetendő, s a második részlet befizetésének határidejéül december tizenötödike volt megjelölve. A tanács nem fogadta el a pénzt, hanem sürgetőzött a belügyminiszterhez, honnan röviden azon válasz érkezett, hogy a közgyűlési határozat nem hagyaték helyben. Erre tanács az egész határozat távirati közlését kérte, s ma déli 12 órára szakosztályi gyűlést hívott össze. Ily előzmények után s a dolog e stadiumában ült össze a hirtelen kihirdetett rendkívüli közgyűlés. Közgyűlés, mely 1/4 órakor nyitott meg, a miniszertől újabb sürgető nem érkezett. Szacsina tanácsos előadta a fentiek szerint az egész ügyet, s e rendkívüli közgyűlés összehívásának szükségét. A képviselők, kik nem jelentek meg az ügy fontosságához mért számban, nagy figyelemmel hallgatták. A délelőtti tartott szakosztály véleménye az, hogy a felajánlt részletfizetés a mult havi határozat illetőleg miniszteri módosítás érintetlenül hagyása mellett fogadtassék el. Előadónak különvéleménye van. Berge e feltételek szerint nem fog fizetni, tehát a részlet elfogadását pártolja ugyan, de a cessio ügyében csak a miniszteri határozat leérkezése után javasol hivatalos értesítést Bergéhez. Polcz Rezső és Deák Albert egy 3-dik véleményét hangoztattak a szakosztályban, mely szerint a cessio egyszerűen elfogadandó. Elsőnek dr. Fischer Lajos szolt a tárghyhoz a szakoszt. véleménye mellett. Tamási Sándor ügyész csatlakozik a szakosztályhoz, miután az a miniszteri határozatot is érintetlenül kívánja fenntartani. Végül többek hozzászólása után 18 szóval 16 ellen elfogadtatott a szakosztály véleménye Dörgő azon módosításában, hogy a pénz a közgyűlési határozatra adandó min határozat érintetlenül hagyása mellett fogadtassék el.

* Az első erdélyi vasút államosítása iránti tárgyalások újabb stadiumba jutottak, a mennyiben most már tudva van, hogy a közlekedésügyi miniszterium a vasúttársulat képviselőinek a részvények teljes névértékben való 200 frttal való törlesztését ajánlotta föl. A javaslatok, melyeket a kormány az első erdélyi vasút képviselőinek a vasút államosítására vonatkozólag közölt, általánoságban megegyeznek azokkal a módoszatokkal, melyek mellett a tiszavidéki vasút az állam birtokába jutott. — E szerint az állam kiváltsági joga, mely az első erdélyi vasútra vonatkozólag csak 1900-ban válnék érvényessé, már 1884. január 1-jén lép érvénybe. Az állam 1885. évi január 1-től átveszi a társaság összes ingó és ingatlan vagyonát, berendezését, készleteit, pénztárcskéit, követeléseit stb. Az állam kötelezi magát az elsőbbségi követényeket, melyek 20 millió ezüstintra rugnak, a társaság helyett pontosan kamatoztatni, s azok törlesztését teljesíteni, s a társaság erre vonatkozó alapszabályszerű jogait tiszteletben tartani. A mostani igazgatótanács és felügyelőbizottság marad egyelőre, de működési köre meghatározatik. Az összes részvények beváltása után a koncesszió megszűnik, s a vasút teljesen az államé lesz. A részvények törlesztése különben 63

évre tervezetük, mi által a kormány 29,000 frt költséget kimélné meg. Az ügy legközelebb a minisztertanács elé kerül.

*** A orsz. kiállítás helyi bizottsága** holnap közgyűlésében bizonyára tárgyalni fog a bejelentések határidejének decz. 31-ről máj. 1-ig való meghosszabbításra is, mint a mely a végrehajtó bizottságban már fölmerült és nagy pártolásra talált. Tekintve azon gyakorlati okokat, melyekkel iparosaink e nézetet támogatják, magunk is észszerűnek tartjuk a meghosszabbítást. Mert valóban kevés iparos mondhatja meg ma, hogy mit állít ki 1885. nyarán s mennyi tért fog elfoglalni; még kevesebb hajlandó az elfoglalandó tér árának egy részét már ma befizetni, midőn a tér igénybevételétől oly nagy idő s ezzel annyi esély választja el. Mindenesetre kíváncsiak tartjuk a kérdés olynemű megoldását, mely lehetőleg minden érdeket kielégítsen.

*** A szász egyetem közgyűlése** e hó 13-án a távollévő comest helyettesítő Arzt Albert elnökle alatt folytatta tanácskozásait. Dr. Wolff betérjészté a pénzügyi bizottság nevében a központi igazgatóság jelentését a nagyszabasi pénzügyigazgatóság által az egyetemre kirótt 58,157 frt 17 kr. illeték kérdésében, s jelenté, hogy az erre vonatkozó fölterjesztésre a pénzügyminiszter még nem válaszolt. Hermann Dániel kérelmének elutasítása után Zay eladta a pénzügyi bizottság javaslatát az egyetem pénzeinek mikénti elhelyezéséről. E javaslatokat a közgyűlés határozatokká emelte, a Bruckner által ajánlott hozzátoldással. Több kölcsön iránt benyújtott kérelemmel végzett ezután a közgyűlés, elfogadván azokra nézt az albizottság javaslatát, s ezek során a beszerzési gazdasági iskola 1884-re eső évi illetményét elengedte. — Az egyetem és Nagy-Szeben város levéltári tisztviselőinek nyugdíj-képessége is kimondatván, a közgyűlés véget ért, s rövid szünet után a hét bíró közgyűlése vette kezdetét, melyben több pénzügyi és oeconomicai kérdés nyert elintéztést.

*** A Kolozsvári önszegélyző egy-let** intéző bizottsága által kiadott aláírási ivenek aláírt tagok tisztelettel felkértek f. hó 16-án, azaz vasárnap délelőtt fél tíz órákor a városi vígadó kis termében tartandó közgyűlésen megjelenni szíveskedjenek. Az intéző bizottság.

*** Az anygaljárás** már kezdetét vette. Közélg már a Karácson. Taták, mamák, nénik és bácsik ugyancsak nézegetik a diszműkereskedésben a szebbnél szebb ajándéktárgyak kiállítását, s nem egy kirakat gyönyörködteti már is a lehető legváltozatosabb összeállításban a járó-kelőket. A tél azon kicsiny marttyjai is órákhosszant állongálnak a fényben uszó kirakatok előtt, kikről az anygalok meg szoktak feledkezni. Ámde egy részükről gondoskodni fog a jótékony, s mint halljuk, a szegény tanulókat segélyező egylet a karácsonyi ünnepekre sok ruhát fog kiosztani. Az árvaház és a nőegylet sem fognak megfelelkezni gyámoltjaikról, — mert hiszen Karácson a szeretet ünnepe!

*** Esküvő.** Hiri Ferencz zilahi királyi törvényszéki bíró e hó 1-én tartotta esküvőjét Zachariás Teréz kisasszonnyal, Zachariás János zilahi ügyvéd leányával.

*** Hamis tizesek.** Szilágy megye egyes részeiben, főleg a zilahi és krasznai járásokban, hamis tizesek forognak a népekben. Eddigél 3 drb. ily hamis tizes lett confiscálva. A confiscált hamis tizesek csalódásig hasonlítanak az igazi tizesekhez, csakis a bankó alapszínében és a számok színezésében van némi különbség.

*** A brassói állami iskolák tanítótestülete** ezen iskolák szegénysorsu tanulóinak, karácsonyi ajándékul, ruházzal való segélyezésére — mint lapunknak írják — f. hó 21-én működési szini előadást rendez. E célból sikerült a rendező tanítótestület tapintatos buzgalmánál a magyar társasörök legkedveltebb nő- és férfitagjai közül többieket megnyerni a közreműködésre. Az előadásnak, a jótékony cél támogatása mellett, azon üdvös célja is van, hogy sikerülés esetében magvát fogja képezni egy rég érzett hiányt pótló magyar műkedvelői társulatnak. Üdvözljük a nemes törekvést s sikert kívánunk a kitűzött célok valószínűsítéséhez.

*** A tordai szegény tanulók felsegélyezésére** Imecs Dénesné elnökle alatt egy bizottság alakult, mely f. hó 8-án hangversenyyel összekötött fillérestélyt rendezett a jótékony célra. Tekintve a nemes célt, s a tordai közönség minden szép iránti elismert áldozatkészségét, — ezuttal a jövedelem nem felelt meg egészen a várakozásnak, s így, lezámítva a felülfizetéseket, majdnem csupán erkölcsi sikert aratott a rendezőség fáradozása. Ebben — örömmel constatálhatjuk — a kis, de igen elegáns közönség bőven osztozott, s meglepődését a működők iránt zajos taps és sűrű éljenzésben nyilvánította. Az estélyen a felülfizetésekből összesen 15 frt jött be. A rendezőség mindazoknak, kik szíves közreműkö-

désük által hozzájárultak az est fényéhez, legmelegebb köszönetét nyilvánítja. (O—o.)

*** A kinek a becsülete 1 forintot ér.** A legutóbbi hetivásár alkalmával N. Szebenben egyik árubódéból egy román paraszt-asszony — hite szerint észrevétlenül — egy fejre való kendőt elcsent. A bódé szemes tulajdonosa azonban észrevette a tolvajlást, nyomában utána is szaladt az asszonynak, s a kendőt visszakövetelte. Az asszony egész készséggel vissza is adta az ellopott jószágot, s a bódénak egy forintot csusztatott a markába — mint mondá — abból a célból, hogy fel ne jelentse tettét a rendőrségnek, s így a becsületén folt ne essék. A kendőárus a forintot elfogadta, — így igazán elmondhatni, hogy a paraszt asszony 1 frton váltotta meg a becsületét.

*** Az új bor hatása.** Alig forrott meg az új bor, hatása már is tettekben nyilvánul. A múlt hetekben Egrespatak községben volt véres verekedés e hét folyamán. Mocsolya községben egy ilyeszerű összekocczás halállal végződött.

*** Érkövy Adolf,** (családi nevén Ploetz), a jeles magyar közgazda, Keszthelyen elhunyt. A magyar mezőgazdaság átalakulására nemcsak nagyszámu munkáival, de társadalmi téren is jelentékeny befolyást gyakorolt s a képviselőházban, melynek 1866-tól tagja volt, vezérszerepet vitt a gazdasági kérdésekben.

*** A képviselőház** csütörtöki ülésének kinos epizódja, mint az „Orsz. Ért.” írja, arra ösztönözte az országgyűlési függetlenségi párt tizenkét tagját, hogy a megtámadott képviselőkkel szemben kifejezzék változatlan bizalmukat. Előbb Herman Ottót keresték föl lakásán s Hegedűs László kijelentette mindnyájuk nevében, hogy Almásy Sándor képviselő támadásai legkevésbé sem alterálják a becsületet, a tiszteletet, melyre Herman oly nagy mértékben szerzett érdemet. Herman megáztatottan köszönte meg a figyelmet. Meglátogatták a képviselők Hoitsy Pált is, s előtte Bartha Miklós tolmácsolta amaz érzelmeiket, melyek őket hozzá vezették. Az országgyűlési függetlenségi párt tegnapi értekezlet tartott, melyre a képviselőházban történtek következtében indítvány tétetett, hogy a párt Herman Ottó és Hoitsy Pál iránt, szemben a felhozott gyanúsítással, további becsülésének adjon kifejezést. Ez indítvány elfogadtatván, az értekezlet véget ért. — A Hoitsy-Almácssy-ügy, tegnap délből lovagias uton elintéztetett. Hoitsy Pál, aki kihívó fél, segédül a Magyar Gőz- és Hőerővel a központi bizottság képviselői. Almácssy Sándor pedig Batthyány Elemér gr. és Orczy Elek br. voltak. A párbajnál mint orvosok Hoitsy Pál részéről dr. Lisznyay Elemér, Almácssy Sándor részéről pedig dr. Farkas László szerepeltek. A párbaj a káposztás-megyéri határon történt meg. Feltételek voltak: kétszer golyóváltás s tizenöt lépés távolság advance-szal együtt. Az első lövésnél Hoitsy Pál ballába mellett haladt el a golyó s ruháján lyukat ütött. Miután az orvosok konstataáltak azt, hogy sérülés nem észlelhető, folytatták a viadalt. A második lövés alkalmával Almácssy Sándor jobbába felső részén könnyű horzsolást szenvedett. Közvetlenül a lövések után Hoitsy Pál odalépett ellenfeléhez s e szavakkal: Béküljünk ki, Sándor bátyám, kezét nyújtá, a mit Almácssy el is fogadott. A becsületbeli ügy emódon lovagias elintéztést nyert.

*** Érdekes váltójogi eset.** Egy fővárosi kereskedő váltót vett egy árverésen, mely váltó nem volt ellátva minden szükséges kellekkel. A tárgyaláson alperes elutasítani kérte felperest, mert önhatalmul és jogtalanul töltötte ki a váltót. E kérelemnek a bíróság helyet is adott. Hasonló értelemben döntött a kir. tábla. A kir. Curia azonban 843—883. sz. alatt megváltoztatta az első bíróságok határozatát s kimondotta, hogy a váltótulajdonos az üresen kiállított váltót a szükséges kellekkel bármikor jogosan töltetheti ki s a vevő, mint jogutól, ugyanabba a jogosultságba lép. A kitöltés jogosultságát már maga az üres váltó adásvétele foglalja magában, mely jog az első váltóbirtokos személyéhez kötöttnek nem tekinthető.

*** Családi dráma.** A baranyavári járás Keő községében Boli Mihály nevű jómódú gazda összeveszvéni fiával, azt egy fejsze-csapással agyonütötte. A dolog így történt. A fiu rakonczatlan előéletű és részeges, az apa pedig jóra való munkás öreg ember, ki saját és neje szorgalmából jómódra tett szert és a községben mindenkor közbecsülésben és szeretetben állott. A fiu, ki örökös tivornyázások között töltötte idejét, részegen hazavetődve, az apa szemrehányásaira veszélyes fenyegetésekkel ütlegetésekkel válaszolt mindig. Nem is rég került ki a börtönből apján, anyján, napján s nején részeg állapotában késszurás által okozott súlyosabb testi sértések miatt. De a börtön szigora sem javított rajta semmit, ugyanígyra, hogy a nevezett napon nejét és napját ok nélkül irgalmatlanul elverte és mielőtt a szomszédba ment volna, hogy állítása szerint nejeknek házat felgyújtja, kést ra-

gadva, öreg szülei rohant és apját jobb karján súlyosan megsebesítette. Az apa felbőszült állapotában balkézével fejét ragadott, — mert jobb keze vértől borítva alétan csüngött alá — és ezen szavakkal „hadd üssek én is rád, hisz apád vagyok!” — egy csapással egyszer s mindenkorra véget vetett a romlott erkölcsű fiu dühös garázdálkodásainak. Az egész község fájlatja a szegény öreg apa sorát, kinek a büntető igazság sujtó kezét mégis majd éreznie kell, hiába szól mellette annyi enyhítő körülmény.

*** Tennyson, a híres angol költő,** a kit párszere akartak emelni, — mint már említettük — e megtiszteltetést visszautasította. Most azonban hivatalosan tudatják, a királynő Tennyson-t már is párré emelte. — Címe: báró Tennyson-D'Eyncourt lesz.

*** Francesconi mintájára.** Marseille városát ép oly büntetett tartja igazgatóságban, mint a milyen a bécsi és berlini levélhordó-gyilkosság volt. A gyilkosok 60,000 frankkal tüntek el, a mely összeget az áldozat megelőzőleg szedett be. A gyilkosság színhelyén egy nizzai illatszeráruczég névjegyét találták. Így lehetett a gyilkosok nyomára jutni. A czég tulajdonosa egy könnyelmű asszony, már egyszer lakott abban a házban, hol a gyilkosságot elkövették egyik kedvesével, d'Esblanc-nal, ki többször volt büntetve s sokat érintkezett Papilliano olasz kivándorlási ügy-nökökkel. E két egyén a gyilkosság napján eltűnt Marseilléből, a mi a gyanut fokozta. Párisban azonban hétfőn éjjel elfogták őket. Nem vallottak ugyan még semmit, de azt hiszik, hogy ők követték el a büntetett.

Nyilvános köszönet. A kolozsvári közs. iskolák felügyelő bizottsága átiratban megkereste a „M. k. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségét”, hogy a II. közs. elemi népiskola részére, mivel ez kiválóan a vasúti hivatalnokok gyermekeiért épült, leszállított áron szolgáltatssa a fűtőanyagot. E megkeresésre az üzletvezetőség a legnagyobb készséggel felajánlott 5000 klgm petroszéni aknaszenet, 100 klgm fát klgm-ját 62 krajczárjával, tehát „önköltségi” árban, miert is az üzletvezetőség főnökének nsgs Berényi József kir. tanácsos urnak az ügy nevében köszönetünket nyilvánítjuk. Kolozsvárt, 1883. decz. 15. Vajda Gyula, elnök. Ferenczy Zoltán, jegyző.

Nyilvános köszönet. A kolozsvári önközet bizottságának a központi bizottság felől köteleességének tartja hálás köszönetét fejezni ki Hajdu János urnak a ki 5 forintot és Szabó Károly kolozsvári birtokos urnak, a ki Magyar Géza ur által 4 forintot voltak kegyesek a fűtőlők alaptőkéje gyarapítására adományozni. Fogadják a szíves adományozók nemes tettükért nyilvános téren is egyletünk hálás köszönetét. A p a r a n c s n o k s á g.

Gyászrovat.

Tutsek József, városunk egyik legtevékenyebb polgára, több, mint egy évi kinos szenvedés után, tegnap este megszűnt élni. Halálát kiterjedt rokonság és számos ismerősei fájlatják. Gyászjelentése így hangzik: Már özvegy Tutsek Józsefné, szül. Kiss Öze-czilia, maga és gyermekei: Sándor, Margit, Anna, József és Irma; Tutsek Károly, neje és gyermekei; Tutsek Gábor, Tutsek Fáni férj. Retezár Gergelyné; férje és gyermekei; Tutsek Ilon, mint testvérek: Kiss Sándor, Kiss László és gyermekei; Kiss Károly, neje és gyermekei; Kiss Móricz és neje; Kiss Mária, férj. Hrdina Gáspárné; Kiss Ferdinánd, Kiss Emilia, Kiss József és fia; Kiss Antonia, férje és gyermekei; Kiss Paula, férje és gyermekei, mint az elhunytak sógorai és sógornői, valamint számos közelebbi és távolabbi rokonok nevében fájdalomtól szívvel jelenti, hogy az illetőknek atyja, bátyja, sógorai és sógornői Tutsek Józsefnek, folyó hó 14-én esti 11 órakor, élete 49-ik, boldog házassága 25-ik évében, 15 havi kinos szenvedés után történt ki-múltát. A boldogult hült tetemei folyó hó 16-án, délután 1/4 órákor fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint, belmonostor-utca, 12. szám. alatti lakásáról a közös sírkertbe örök nyugalomra kísértetni, lelkeért az engesztelő szent miseáldozat pedig folyó hó 17-én, délelőtt 10 órákor fog az egek urnák be-mutatattatni. Mindkét végtisztességre az elhunyt-nak rokonai, barátjai és ismerősei szomorúan meghívattak. Áldás emlékére, béke hamvaira! Kolozsvárt, 1883. december 15.

A bécsi új burgszínházról.

Soká lesz még, míg a muza bevonul ringstrassei új fényes csarnokába s elhagyja azt a rozszant viskót, melyben századév óta tanyázott, ott a burgszomszédságában a Michaeler Platzon, de azért nem lesz érdektelen a már kívülről csaknem egész pompájában ra-

gyogó üpületet megtekintünk, ha nem is azért, hogy annak stíljével, ékességeivel, vagy berendezési tervezetével megismerkedjünk, hanem, hogy megismerjük azon elveket, melyek legujabban a színház-építés terén érvényre jutottak. Ez elvek alkotója Semper volt s elvei hű követőre találtak a bécsi üdvari építésben br. Hasenauerban, kinek ugyancsak sok alkalma van arra, hogy tehetségét a nagyvilággal megismertesse. Hogy többet ne említsék, ott vannak az udvari muzeumok, a most megkezdett új császári lak, a lainci vadász-kastély s a miről most szólni óhajtunk, az új burgszínház.

Bár a Semper által felállított építészeti tervek a színház-építés terén határozottan kijelölt uton vezették Hasenauert, mégis nem tagadhatjuk meg tőle teljesen az érdemet, hogy őt is jelentékeny rész illeti meg a dícsőségből, mert találékonysága és jó ízlésével ez elveket sokat és igen előnyösen változtatótt. Ez elvek alapeszméjével a harminczas években épült dresdai színháznál találkozunk s mint teljesen bevégzett egészet a burgszínházon látjuk megvalósítva, befejezve. S ha a kezdet érdeme Semperé, úgy a befejezés nem kisebb dícsősége Hasenaueré.

A régebbi rendszer, mely még nem ritkán az újabb színházaknál is alkalmazást nyert, a Schinkel-féle rendszer, melynek képviselői a berlini és müncheni udvari színházak, melynek alapvonása: egy hosszukás négyszögű színterem, előtte a csúcsos tetővel ellátott prostylos, melyhez több vagy kevesebb lépcsővel ellátott lépcsőzet vezet, a szerint, a mint a kocsiál járók számára meghatározott bejárat a prostyloson keresztül vezet, vagy külön bejárat vezet a színházba. E rendszerben, e modorban épült az oly sokat gáncsolt bécsi operaház is, mely szintén egy hosszukás négyszög, oldalt messze kiugró szárnyépületekkel, melynél azonban a prostylost elől a loggia helyettesíti. Ez a régi és sokféle változtatásnak alávetett modor, melylyel szemben Semper, mint reformátor fellépett.

Az ő szeme előtt a rómaiak színházai lebegtek s ezek rendszere alapján alkotta meg azután a modern színházépítést tervét. A római színházak magukon hordták rendeltetési céljuk classikus kifejezését, ritka szép összhangzatban volt a színpad és nézőtér elhelyezve s egymással egybekötve. A görög színházaknál az üléssorok félkörben húzódtak keresztül a nézőtér lejtős talaján, mint a Dionys-színházban, az atheni Herodes Atticus-színházban, a sziciliiai Segestában és a bár római, de mégis görög modorban épített Taorminában.

A rómaiaknak született először azon zseniális gondolatuk, hogy a nézőteret diszes, monumentalis, két-három emeletes árkádokkal vették körül, mely árkádokhoz mindjárt magáról a nézőtérrel gyönyörű lépcsőzet vezetett s ép így az egymás felett levő árkádok is egymással directe közlekedtek. S így történt, hogy a színházak, melyek eredetileg csak ülésekkel berendezett s falakkal körülvárt terek voltak, lassanként mind zártabb és zártabbak lettek, míg végre a teljes házalakot felöltötték. A római Marcellus-színház félkörű árkádjai, daczára, hogy teljesen átalakították, ablakokat vágtak reá, mégis mai kivetkőztetett alakjában is hű képét adja azon elveknek, melyeket a rómaiak — a világ legelső építészai — a színházépítésnél követtek.

Midőn Semper a dresdai színház építését magára vállalta, egyenesen a római irány felé fordult, de azt a jelen követelménye szerint módosította s mind azt módosította, mit csak a római renaissanceban még módosításra szükségesnek látott. De azért nem hagyta magát a kitűzött irányról letéríteni oly újabb színházak által, melyek bár a római modort megtartották, de bizonyos változtatásokat fogadtak el, melyek sem a stílynak, sem a gyakorlatnak nem váltak előnyre. Pedig ott volt előtte a Pallapio híres vicensai „Teatro olimpico“-ja. Az első, mivel Semper határozottan szakított volt, a még szögletes alak, mely elé ő a félkörű logerendszert állította, mely mintegy külső kifejezése volt a nézőtér félkörű alakjának, melyet a foyer és a bejárat árkádjaival ékített. Ez volt az első reform, melyet az újabkori építészek legnagyobb része elfogadott.

Emlékiratában, melyet a dresdai színház építése alatt (1838—1841.) kiadott, már teljes praecisítással fejtette ki reformterveit, melyeket a színházépítésnél életbe léptetett. Ezen emlékiratban mondja, hogy minden épületnél, de kivált a színháznál egyik megkívánható főkellék, hogy egyetlen motívum se legyen a külsején, melyet belső berendezés, a belső rendszer nem föltételez. A színháznak belülről kifelé kell képződnie, alakulnia, semmi se legyen a színházon felesleges, mi csak a külső maszkot ékítse, hanem minden arra szolgáljon, hogy az épület rendeltetését célját kifejezze, hogy már az első pillanatra felismerhessük az épület rendeltetését és annak jellegét. Oly épület, mely maga megmondja, maga elárulja rendeltetését, architektoniai szempontból mindig szép, mindig bevégzett egész, míg ha csak formai szépségekkel bír, de nem

viseli magán rendeltetése jellegét, architektóniai szempontból teljesen értéktelen. S Semper ezen önmaga által felállított elvekhez nemcsak hogy hű maradt, de azt idő folytán mindig élesebben, mindig határozottabb alakban juttatta érvényre újabb színházainál.

Semper ezen ideáját minden egyes alkotásán fokozatos fejlődésben látjuk, minden egyes phasisában. A legmeglepőbbben azonban első művének a leégett drezdai színházon emelte ki. Ez egy összhangzatos monumentális épület volt, igazi művészi szellem alkotása. Itt alkalmazta először a nézőtérre a félkör alakot és az ehhez központilag vezető lépcsőzetet és folyosókat. A nézőtérhez a színpadot pedig parabolgram alakban alkalmazta. Az előcsarnok szintén félkörben vette körül a színteret, ékítve kétsoros arkádokkal, felül foyerral, mely felett a nézőtér sgraffitokkal ékített homlokzata emelkedett elő.

Ezen alapépülethez két szárnyat csatolt, külön foyárokkal, melyek homlokzatát gazdag szoborcsoporthozatokkal ékítette, melyek alatt a szabad csarnokokba nyíló bejáratok voltak. Maga a színpad ennél még egy fedél alatt állott a színházzal, mit későbbi alkotásainál azonban már mellőzött.

Igy állította egybe Semper első színházát, a drezdai színházat, melyben a pusztító elem, a tűz a jelenkor egyik legzseniálisabb architektóniai alkotását s az új színházépítés új elveinek első productumát, megsemmisítette. Jellegének kifejezése, építészeti formáinak határozottsága teljesen kifejezték rendeltetési célját és belső organismusát. Igaz, hogy ekkor már a mainzi színház Moller tervei szerint építve csaknem egészen készen volt s hasonló modorban épült, de ezért mégis oly sok eltérést mutatott a drezdai tervétől, hogy senkinek sem juthat eszébe állítani, hogy Semper Moller tervét látva, dolgozta volna ki elveit. Mert a drezdai színház határozottan magán viselt egy oly jellegét, melynek eredetét, ha valahol, csak a Marcellus színházon találhatjuk fel.

Elkészülvén a drezdai színház, soká nem nyílt Sempernek alkalma e téren tehetségét érvényesíteni. Zürichben tartózkodása ideje alatt alkotott ugyan ismét egy kitűnő tervet egy udvari színházra Rio de Janeiroban, de e terve nem jutott el a megvalósulásig. Lippius Constantin, Semper életirója, e tervet következőleg ismerteti:

„A Rio de Janeiro számára készített színház-terv alapelveiben a drezdaihoz hasonló. Itt is a nézőtér félkör alakja kifejezt nyer a főhomlokzaton; a szárnyépületek szintén megtartották, mindenik a bejáratokkal. Külső kifejezése azonban még gazdagabb s faadéjának hatása azonban még megtehetőbb, gazdagabb phantasiájú s nagyszerűsége a hasonló római építményekre emlékeztet. A nézőtér fala itt is a foyér fölé emelkedik, csak-hogy egy sajátos oszlopok és ívek által álló segédszerkezeten nyugszik, mely a tetőzetet is tartja.”

E színházon már a színpad külön tetővel lett volna ellátva, mely mint kiemelkedő csúcs, messze tulszárnyalta volna a többi tetőzetet. Ez már újítás, haladás lett volna elveiben, melyre a közönség iránti tekintetek vezették.

Következő műve a müncheni udvari színház terve volt, mely azonban szintén nem juthatott el a megvalósulásig, mert a sok ellenvetésen és intrigan megtört a művészet hódító hatalma. E tervnél tekintetbe vette a Wagner Richard-féle óriási scenirozás igényeit. Itt azonban egy nagy ajtással találkoztunk. Az auditorium itt a színpaddal arányitva egy hosszudak körszelvényt képez, melyben a pad-sorok szintén körszelvény alakban amphi-theatralis modorban vannak elhelyezve. Kívül megtartotta a félkör alakú foyert közepén exedrálval. Az auditorium előtt az orchestert fedett helyiségben helyezte el, melyet a színpad követ. Bár a terv sikerülttségét és széles égybeállítását senki sem merete még csak gáncsolni sem, mégis az intriguák egy más tervet eléje tettek s ez csak terv maradt.

Végre azok a lángok, melyek megsemmisíték első alkotását újra teret nyújtottak neki, hogy harmincz éven át finomult ízlését s terveinek fokozott fejlődését egy megvalósult műben állítsa elének. 1871—1878-ig elkészíté a második drezdai színházat, e valódi mesterművet. Alapjában itt a müncheni színház tervét tartotta meg, a körszelvény alakot, de azon változással, hogy a nézőtér ismét félkör alakú alkotta. „Hogy Semper ismét visszatért eredeti ideáljához, jegyzi meg Lipsius, valószínűleg abban leli magyarázatát, hogy a félkör rövidebb levén a körszelvénél, a vestibule és lépcső-csarnokok fejlődését az auditorium felé könnyebben megengedi, s azokat természetesebbé teszi.” Egyebekben az új drezdai színház határozott demonstratiók a formai szépség ellen. A benyomásegységét teljesen feláldozta az egyes részek kellő elkülönítésének; egy különösen alkalmazott csoportot, mely látszatra a régi dísz és ízlést teljesen nélkülözi. A színpad csúcsos tetőzete magasan emelkedik a többi részek tetőzetén túl, előtte alacsonyabban a nézőtér s ez előtt is még alacsonyabban a bejáratok arkádjai, s a

foyer. Ép ily élesen elkülönítve fekszenek a szárnyépületek, a vestibulevel és az alattalévő bejáratokkal. „Ha Semper szeméi előtrégi színházaknál a jelleg kifejezése mellett az összhang lebegett, úgy ezt úgy látszik minden további megfontolás nélkül feladta, hogy a belső berendezés sajátosságát a külső kifejezésben érvényre juttassa, s ezáltal azon magasabb összhangzatot elérje, melyet a különböző részek egybehatása által nyerhetett.” Lipsius e véleménye ellen megjegyezhetjük, hogy bizony a jelenlegi dresdai színház alapján bár egy teljesen gyakorlati alapon épült modern színház, de a réginek szépségével architektóniai formáival szemben csak egy vázlat, melynek éles határain nem szívesen akad meg a szem, egy szigorú, szembeötlő építészeti logika, erőlyel és következetességgel a kivitelben. Nincs egy színház sem, mely cönstrictiója és elkülönített részei által oly típusa lenne a modern színházak, mint ez megérdemli elnevezését, hogy építészeti definitio. Egyetlen s fő ékessége az exedra, párdúcoktól vont quadrigával ékesítve, melynek eszméje még a Rio de Janeiro számára készült tervből ered.

Most tehát, miután Semper modern színházépítési terveivel megismerkedtünk, lássuk, mennyire jutnak érvényre az ő elvei a bécsi burgszínházban. A legtöbb gáncsolásra adott eddigéle okot egy, a főhomlok tetején levő Apolló-szobor, mely ülő helyzetben egyik kezét declamálólág kinyújtja, míg a másikban lantot tart. Ez azonban csak díszítési hiba lehet. A fő az, hogy a Semper-féle elveket szorosan megtartották, a drezdai vázlat minden motivumát érvényre juttatták, de annak szembeötlő meztelenségét és szárazságát a lehetőleg elsimitották. A façade itt is körszelvény, mint a müncheni tervnél volt, míg az exedra helyét elől ívlánczolat foglalja el, mely Hasenauer ideája. A nézőtér és színház már külső tekintetre is élesen van egymástól elkülönítve, de ezen elkülönítés nem oly erősen markirozott, hogy bántathatná a szemet. A szárnyépületek a bejáratokkal gyönyörű pavillon alakúak, úgy, hogy a ringről tekintve, egy hosszasan elterülő palota benyomását tesz a szemlélőre. Az eredeti antik styl, melynek Semper követője volt, itt a gazdag és behizelgő ó renaissance-nak ad helyet, de annyi ékességgel és annyi változtatással, hogy okvetlen a boldogult Ferstel végszavai jutnak eszünkbe: „Tarkaságoknak feláldozott styl, megszegése a styl törvényeinek; ez az, mit komolyan bécsi stylnek neveznek.”

Hogy a bécsi burgszínház eszméje Semper és Hasenauer műve, azon nem kételkedhet senki sem. De mi tehát benne Semperé és mi Hasenaueré? — A válasza, hogy a styl Semperé, míg a decoratio, a díszítés kellemes feldíszítés Hasenaueré. Búszkák lehetnek a bécsiek, hogy ízlésük előtt még a styl is meghódol, s volt szakértő bíráló az építészek közt, ki búszkán hangoztatta, hogy a bécsi burgszínház tiszta stylje alkalmazkodott az itteni modorhoz, meghódította a renaissance-t, de még nem merete mondani, hogy bécsi renaissance, hanem csak hogy renaissance bécsi dialektusokban.

Szegény építészeknek valószínűleg egy styllel többet kell már tanulmányozniok, mert valószínű, hogy pár év múlva már majd lesz önálló bécsi styl!

**

Egyveleg.

— Faragó Ödön Khináról. A budapesti angol-kör csütörtöki összejövetelén Faragó Ödön, khinai hazánkfia folyékony angol kiejtéssel mondotta el humoros fölolvását „Khinai furcsaságok” czimén. Mikor Faragó Ödön tíz évvel ezelőtt Khinába utazott, kapott mindenféle jóakarójától oktatást, utmutatást az ottani divatok, szokások és furcsaságok felől, hogy tudja magát mihez tartani és ne sértse rögtön a jó khinaiak ízlését. Ezek az utasítások és tanácsok azonban olyan különösen hangzottak, hogy ő inkább tréfának vette, mintsem komolynak. Ilyenek pl. hogy nem szabad senkivel kezét fogni, hogy kalapot emelni csak a szolga előtt szabad, hogy az ételt a gyümölcsön kell kezdeni és a levesen végezni, stb. Khinában a bevett szokások az udvarnál égy oly furcsák, mint a felsőbb és alsóbb osztályoknál. — A császár minden hatalma mellett élő rab a saját palotájában, nem szabad hozzá nyulni senkinek, még akkor sem, ha ágyában betegségtől gyötörtten fentreg. Még jó szerencse, hogy a jelenleg uralkodó császárnál születésekor nem lehetett sejtetni annak nagy hivatását, így tehát bele lehetett oltani, különben az ott uralkodó himlőjárvány elragadta volna az élők közül. A nép hiedelmében a császár különben sem szokott meghalni, hanem a sárkány-kigyó hátán lovagolva paradicsomba az uristen egyenes meghívására vendégnek. A császár napnyugtával fekszik és hajnali 3 órakor kél, a mikor a minisztereket fogadja, kik térdre borulva két órán át tanácskoznak. A tanácskozást a császár anyja kárpit mögül hallgatja meg és beleszól, ha fia nem kedve szerint intézkedik. A császár szórakozásai nyáron ijázas és lovaglás, télen szánkázás, sőt

a vadászatban is lelheti örömét, de csakis tigris-szabadlón. Étekezését szintén szabály korlátozza. Mindig egyedül eszik, de ha torkoskodni akar, tányérát a szolgák rögtön elsedik. Felső-rangú tisztviselők lakomáinál is nagyon furcsa szokások divatoznak. A meghívók körülbelül így vannak szerkesztve: „Legalázatosb szolgád, kit a menny-fia egy sárka kabáttal tüntetett ki és a ki érdemtelennül viseli a „merész és bátor katonai czimet, e hó 5-én fehérvizet fog főzni, melyre bátorodik ekszcclenciádat meghívni.” Ilyen meghívót a felolvasó többször látott. A khinai városok vásártára egyike a legérdekesebb látványoknak, új és ócska tárgyak, ruhák, edények, csoda-orvosok, szemfényvesztők, mesemondók stb. mind zür-zavaros össze-visszaságban. A koldusok, bár a nép sóprédékét teszik, mégis külön szervezett testülettel bírnak, és saját törvényeik által kormányoztatnak. A koldusok inkább utalást, mint szánalmat keltenek. Ruhájuk nincsen. Az időviszontagságai ellen a testükre tapadt piszok védte meg őket. Kimondhatatlan lusták, s csak már e miatt sem lopnak vagy rabolnak. A nép nagyon tudatlan és a természetéről sincsenek helyes fogalmaik. E tekintetben hátramaradottabbak, mint Európa bármely népe. A fölolvás közbe-közbe találó szellemes megjegyzésekkel fűszerezte érdekes tárgyát és a nagyszámú közönség figyelmét nemcsak mindvégig le bírta kötni, hanem talpraesett fordulataival nem egyszer tapsokra is ragadta.

— A Balaton eredete. A földrajzi társaság csütörtökön tartott ülésén György Aladár értekezett „Tenger-maradvány-e a Balaton?” czim alatt. A Balaton eredetéről szólt. Kimutatta geológiai érvekkel, hogy a Balaton sem folyók összeömléséből, sem esővízből nem származhatott, de az sem tehető föl, hogy egykor jégár ásta volna ki medrét, a minek e vidéken épen semmi nyoma s nem is képzelhető. Egy angol tudós, Zidd, néhány évvel ezelőtt azt igyekezett bebizonyítani, hogy a Balaton vulkáni eredetű s medre a Bakony déli részén levő vulkán-hegyek erupciója alkalmával keletkezett. Értekező elismeri, hogy a bakonyi bazaltok kitörése határozott hatással volt a magyar tenger medrének keletkezésére, de nemcsak a tó nagysága s alakja, hanem főképp geográfiai fekvése miatt nem tartja e vulkánikus erőt kielégítő oknak. — A Balaton abban a vonalban esik, hol a velencei tó s nagykanizsai kiszáradt mocsarak s ezeknek, valamint a szomszédságban levő völgyek irányának kell felvilágosítást adni keletkezéséről. S e felvilágosítás nem lehet más, mint a földtalaj lassu emelkedése e helyen, mely emelkedés következtében a mi időkben itt levő tengernek vize a Duna felé lefutottak, de a víz egy része a vulkanizmus által már részben megalakított mederben s környékén megmaradt. A Balaton ennél fogva tenger-maradvány, hasonlóan a Káspi-tengerhez. Az apály és dagály, valamint a magyar tengeren előforduló s légköri változásoktól független háborgások azonban nem bizonyítanak ez eredet mellett, hanem csak a geológiai viszonyok. Elmélete igazolása végett azonban szükségesnek tartaná még értekező, hogy a Balatont épen úgy, mint a svájci tavakat, minden irányban kikutassák; különösen fenekének állapotát s növényvilágát s geológiai alkotását ismert legyen, mely feladat részben a most alakult Balaton-egyletre vár.

CSARNOK.

Ariadne.

Regény három kötetben.

Írta:

Ouida.

Fordította Julia.

ELSŐ KÖTET.

Hetedik fejezet.

(Folytatás.)

(21)

A nyár szépen eltelt. Gioja nem érezte magát szerencsétlennek.

Bejárta velem gyakran a hagyományokról regélő utcákat, olvasta régi könyveimet, s másokat is, melyeket kikölesönözhettem számára, s megvalósította képzelmeimet agyag és viaszban, melyek ujja mozdulatainak oly hajlékonyan engedtek. Művészi szellem lakott benne, s Rómában lehetett; évei számára még csaknem gyermek volt, s környezete betöltötte ártatlan chajait. Több nem kellett neki.

„Bárcsak atyám itt lehetne velem, szokta néha mondani; ez volt az egyedüli, mi hiányzott neki. Soha sem tekintett előre, a jövőbe, hanem mindig csak hátra, a múltba. De ha elmehetett, s a Capitolium hűvös szobájában, vagy a Pio Clementino hézagaiban töltötte el a tikkasztó órákat, akkor nem kívánt semmit többet a sorstól.

De én jövőjéről nem bírtam könnyű szívvel gondolkodni.

Nem mintha élet-fenntartása nyugtala-

nitott volna; ez nagyon kevésbe került, — alig evett többet, mint Pales — nem, hanem a leány jelleme, s rendkívüli szépsége okozták aggodalmait.

Epp oly kevéssé látszék a világ durva prózáiságára teremtvé lenni, mint a capitóliumbeli márvány leánya nem volna képes fedezni egy falbetörést ágyugolyók ellen.

Mi lesz belőle, ha csak a hajós Ecio, vagy Rubo, a dinnyeárus, a halász Tancredo, a cserző városrész ez Adoniszsa, s a kertekből ösvérekkel, zöldságuikkal arra tóduló fiatal népség szeméi is megpillantják őt egyszer? Gioja legkevésbé sem hasonlított amaz éneklő tündérékhez, kik egész életre való vagyont rejtenek torkukban.

A márvány pedig sok pénzbe kerül, s a kőfaragás nem nőnek való munka.

Hasonló az az eposzhoz. Vajjon ir-e valaha író ilyet? Szerettem volna, hogy Marix legyen már egyszer Rómában.

De ő azon napon, melyen ama nevezetes álmom volt az Ariadne-szobor előtt, elutazott hazájába, s mindazok a rekkenő meleg hónapok eltelték úgy, hogy városunk színe sem látta e nagy francia művésznök, ki inkább volt római, mint maguk a rómaiak, ki mint tízenyolcz éves ifjú jött ide ama kertekbe, melyek egykor a Sallustiuséi voltak; Rómát, mint akár saját gyermeke, úgy megszerette, márványából s romjaiból Etruria s Görögország valamennyi feledékenysébe ment titkait kileste, és nem dicsovágából, hanem valódi szeretet, s vonzalomból tartotta fenn hazájának egy reá vonatkozó hagyományát, mely szerint családja egy régi római törzsből, mely a Juliano korában vándorolt át Galliába, a mai Arelat környékére, származtatik le.

„Bár csak legalább Marix itt lenne,” — sohajtottam fel magamban, a mint az általa még tanuló korában a Medici villában számomra lemintázott Apollo Sandaliariusom alatt ülve, tüzdeltém bődorabjaimat.

Végre egy világos őszi napon arra felé jött, s derült mosolyával megállt előttem.

„No kedves Crispin, hogy van? Ho ho! de mily komolynak néz ki ön! Még mindig hold- és napkóros borghese-i bronz-szobra miatt?”

„Az éjjel érkeztem haza, s holnap ismét elutazom.”

Ekkor tekintete a terra cotta kis alakokra s mellszobrocskára s a féldomborművű virág mintázatokra esett.

„Mik ezek? — kérdezte. — Ön készítette őket? Már régen azon gondolatra jöttem, hogy ez év minden napjaira más-más görög isten, másik szent neve, s újabb tehetségek vannak bejegyezve naptárába.”

Elmondtam neki, hogy e dolgozatok teljességgel nem tölem származnak, hanem csak a művész számára árusítom el azokat. Itt állnak bódéimban s a vevőkre várnak, kik esetleg erre jönnek. S kérdeztem, ha tetszenek-e neki?

Marix közelebből szemlélte meg az alakokat, s leghosszasabban a szárny nélküli Amor kicsiny, alig egy lábnyi magas szobránál időzött; ez volt a legmagasabb röptű művalamennyi kis alak között.

„Küldje ön hozzám a művészt, azon esetben, ha fiatal,” szolt, miután jól megsejmelte.

„Gondolja, lesz valami belőle?”

„Mintegy hány éves?”

„Legfőlebb tizenhat.”

„Akkor valódi lángész,” szolt Marix, hóna alá vévén a szárny nélküli Amort s egy marék pénzt tett le érette az asztalra.

„Küldje el őt hozzám, ott dolgozhatik műhelyemben a mennyit csak akar, s tanítom őt, a mennyire képes vagyok, ámbár valószínűbb, hogy én fogok tőle tanulni.”

Aztán ismét tovább haladt utján, keresztül a hidon, a szép őszi napfényben lakása felé, a mons Aureus mellett; erőteljes, szép alak volt, nemes fejtartással, mint az olympusi Zeüs, s Herakles ragyogó szeméi s mosolygó ajkával.

Egész Róma imádta, s egész világ tisztelte őt. Nagy férfi volt s oly boldog, mint az kevés halandónak jut részébe. És végzete ma a Sixtus-forrás melletti bódém előtt vette őt elé.

Meghánytam-vetettem magamban a dolgot minden oldalról, mialatt a vásárosok ott élhaladtak, s a nép nevetett és fecsegett körülöttem. Mire beesteledett, elhatároztam elmenni hozzá s elbeszélni neki Ariadné történetét. Jó és nagy ember volt s hasznosabbá válhatott a leányra nézve, mint én. Azonfelül nem volt a világon élő teremtmény, melynek bizalmával ő valaha vissza élt volna, még a kuttyák az utcán is bizonyíthatják ezt.

Marix Germain egy provence-i szegény kőfaragó fia volt, gyermekkorában a kőbányákból, mint egy kis ösvér, úgy huzta taligával a követ. Mikor tízenyolcz éves lett, Párisba vándorolt gyalog, azon elhatározással, hogy szobrászsá legyen s aztán barát- és bontalanul, mint egy eltévedt kutya, bolyongott az utcákon; nappal megtett minden munkát, mit csak kaphatott s éjeleit az önművelés mindennemű kísérleteire fordította; tízenyolcz éves korában már annyira jártas

volt a rajzolás, plastikai tanulmányok s boncztanban, hogy a római szobrászati díjat elnyerte s ugyanazon napon éhségtől összerogyott az utcán; ez időtől kezdve minden következő évben nőtt hirtve és most az egész világon nem létezik nagyobb művész nálánál és diesteljesebb név, mint az övé.

Faragványában oly erő és méltóság fekszik, hogy kortársainak művei azokkal szemben mintha cukorból lennének készítve. A régi görögökhöz hasonlóan, ő is szerette egyenesen a sziklából faragni s műhelye, miként ő nevezte, épp oly temploma volt a művészet isteneinek, minőt csak valaha állítottak ezek tisztelére Atticában.

Megvetésteljes a közepszerűség s kiméletlen az öndicsőítés iránt, Maryx minden valódi tehetség, minden félreismeret képességgel szemben jótékony volt, mint a nap melege. Habár volt sok ellensége is, mert a pusztá ügességgé épp úgy gyűlöli az íhletet, mint az utánzó a nagy művek teremtőjét, mégis, miként Canova, sokaktól gyöngéd hálával szeretett.

Maryx szerette a művészetet s keveset csinált a dicsőségből. Mai napság ez többnyire megfordítva szokott lenni.

„Mit bánja azt Goujon János, — szokta mondani — hogy senki sem tudja, ha valóban a Bertalan éj borzalmait alatt pusztult-e el, vagy nem, hogy hol született, hol élt, hogy Cheroncean és Amboise ünnepelték-e őt, vagy egész életén át egy szegény szobrász maradt; mit törődik ő ezzel mindaddig, míg a vadászó Diana él a Louvre-ben, s mindaddig, míg mindenki, ki a művészetet szereti, az antik szobrászat iránti hódolatáért, s azon erélyességért, melylyel a megbénított művészetet, mely a keresztény hit anathémái s a feudalizmus pártküldeleinek gonosz gazdálkodása alatt elnyomva, s eltemetve volt, új életre ébreszté, nevét tisztelettel említi.“

Igy szokott Marix beszélni, ha a dicsőségről szóltak előtte s jó hangulatában volt.

Nagy ember volt és jó szívű. És a sors Sandaliarius Apollóhoz vezette őt e napon.

Igen, a sors huszonöt éven át kedvezett neki. Talán kifáradt már ebben s változatosságot óhajtott.

„Elmegyek hozzá s mindent elmondok neki, — gondoltam magamban, — ez egészen más, mintha Hilarionról volna szó.“

Igy átmentem a hidon, azon ház felé tartva, melyet ő a Janiculuson, a Doria Pamphili tölgyberkei, s Szt. Onofrio cyprusbokrai

áryában építettett volt magának, épen elég közel az aqua Paolo-hoz, arra, hogy kertjének csendjében, ha a templomok harangjai elnémultak, meghallhassa a víz susogását.

Gyönyörű ház volt ez, csaknem egészen görög stílusban építve; a fehér márvány ácsillogott a magnolia- s cyprusbokrok lombjai között, falait elragadó fresco-k díszítették, a conscialiák, floraliák s más sabin és latin nyári és tavaszi mulatságok ábrázolásaival. Galambok nedvesítették gyöngéd szárnyaikat az Atrium szökőkútja vizénél.

Maryx egészen kedvére építtette ez otthon, szerette is azt, mint szeretni szoktunk oly dolgokat, miket hosszú, kitartó munkásság szerzett meg számunkra, — szerette úgy, miként Róma és a világ szerettek őt.

Gránát almafák, s oleanderek simultak oszlopaihoz, magas, fehér falai Róma felé tekintettek; semmi más hang nem hatolt ide, mint a Szt. Onofrio harangzuga, s a szökőkútak moraja a Doria berkeiben.

Itt dolgozott ő, ábrándozott, éltet lehelt márvány-darabjaiba, s nem cserélt volna egyetlen királylyal sem; egyik szárnyában e háznak lakott egy kis barna nő, nyolczvan, vagy még több éves, ki fején a provençe-i paraszt nők magas fehér fővegét viselte és teljesen boldog volt, ha kerekén durva lenet fonhatott mindig.

„Ez itt anyám,“ mondta Maryx mindazon előkelő uraknak, kik időnként meglátogatták őt, s a kis barna asszony tovább font, sem félénkség, sem kevélység által nem hozatva zavarba.

Férjét egykor egy sziklatömb által, melyet szét akart repeszteni, agyonzúzva szállították haza, fiai közül kettő márvánnyal terhelt hajóikkal együtt elsüllyedt a tenger-öbölben, a harmadik egy népfelkelés alkalmával Lyon utcáin lövett agyon; mindez már oly igen régen történt, és ez egyedül megmaradt legifjabbik fia nagynevű gazdag emberré lett, kit királyok kerestek fel, s a nagy urakkal mint magához hasonlókkal bánt. Ő ezt mind nem értette, font tovább, s számolta olvasója szeméit.

Maryx pedig soha egyetlen napot sem hagyott elmúlni úgy, hogy a kis olajbarna nő, aranytüvel megerősített szárnyas, fehér főkötőjében, tiszteletteljesen ne üdvözlője, lehajtván fejét elfonynyadt kezeire, s megerősödött szívvél emelve fel ismét, ha az áldólag békét rájta.

Ma este nagyon lassu lépekkal halad-

tam felfelé a Janiculus oldalán s beléptem végre a kaktusz- és asaleaktól szegélyezett kellemes kertbe, a myrtus-bokrok közt fülemilék csattogtak s a rózsabokrok ágain dalolt számtalan pintyőke s rigó.

A nap éppen alásuhan; a narancsfák fehér virágai közt át lehet látni a Tiberre, mint törnek meg hajjai a Ponte Rotto sötétes oszlopain; az aloék hegyes tövissei között látszik a Parnese-palota fénylő tetőzetével s a Szent-Péter-templom kupolája sötétén vált ki az esti ég kékjéből.

Maryx nyájasan üdvözölt, király vagy cipész neki egyaránt kedves vendég volt, ha csak becsületes szándékkal s a művészet iránti tisztelettel volt felruházva. Szemére hányták néha, hogy hercegekkel szemben igen is nyílt és büszke modoru, de szegények iránt soha sem találta senki másnak, mint jóindulatunak, s nagylelkűnek.

„Ismerem szenvedéseiket, bajaikat“, szokta mondani mindazoknak, kik úgy vélekedtek, hogy jóságát igen tulhajtja.

Figyelemmel hallgatta végig kis történetemet, mialatt a veranda párkányzatára támaszkodva, rózsáira, álóira, s yuccái fehér tölcseire a lombokra, melyek Rafael Galatheáját körülfojták, s a Velabrum izapos földjére alátékintett, hol a náddal telt mocsár Sabinokat és Latinokat, kérélehetlen küzdelem közben, örökre elnyelt volt.

„Szeretném, bár inkább fiu lenne, szült, midőn bevégeztem elbeszélésemet. Sokkal többet, sokkal könnyebben lehetne érette valamit tenni. Azonkívül —“

Azonkívül — itt elhallgatott és nem fejezte be mondatát; a nagy szobrász nőket nem tartott művészetéhez méltóknak.

„De hisz ön azt mondta, hogy lángész mutatkozik nála,“ szoltam, emlékeztetve őt a szárny nélküli Amorra.

„Igaz. De az származhatik még atyjától.“

„De ha csak apró, csekély értékű dolgokat is készíthetne, hogy megélhessen, az is jó volna, épen semmije sincs“, szoltam megfontolatlanul.

Maryx nagy, fénylő szemei a barna, egy görög Zeust megillető szemöldök alatt, haragosan felvillantak.

„Nem, nem! Ez gyalázat! A művészetet gyakorolni a nélkül, hogy joga legyen rá, csupán kenyérkeresetképen. Ön igen tisztességes ember arra, hogy ilyesmire csak gondoljon is. A művészetet csak önmagáért szabad imádni, vagy ne nyuljanak hozzá. Macedoni-

Fülöp minden szabad fiut és lánykát meg akart taníttatni valamely művészetre, én minden fiu és leánynak a művészet szentségéről tartottam volna oktatást, ily módon számíthattunk volna idővel a közönség közt izlésre, s a művészeknél az előállítás lelkiismeretességére.

Ha a művészi teremtés valakinél nem gyönyör, nem elodázhatlan szükségesség, nem a kedély összes erejének ösztönzése, akkor jobb, ha a fiu elmegy szántani, s a leány leül fonni.“

„Mindez való igaz, de a szárny nélküli Amor.“

Maryx mosolygott, az ő nyílt, jószívű modorában, bémét műtermébe s kihozta a mintegy nyolcz hüvelyk magas, szürke, alig kiszáradt agyagból készült kis szobrot.

Hosszasan, komolyan szemlélte.

„Igen, valódi érzést fejez ki az egész és semmi nyoma az utánzásnak rajta.“

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő:

AJTAI K. ALBERT.

Laptulajdonosok.

K. PAPP MIKLÓS ÖRÖKÖSEI.

Nyilttér.*)

A felülmulhatlannak ismert eredeti **Singer varrógépek** családok és kézművesek részére, melyek 1 frtos heti részlet, (vidékre 5 frtos havi részlet) fizetés mellett Neidlinger G. urnál Kolozsvárt, belközép-utca 5. sz. alatt kaphatók, a t. közönségnek legjobban ajánlhatók.

Butorok, elegans és olcsó, gazdag választékban.

J. G. & L. Frankl

asztalos- és kárpitosnál, Bécsben

I. Obere Donastrasse 103. a Schölerhof mellett.

Képes Butor-Album és árjegyzék ingyen. (10—12)

* E rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget nem vállal Szerk.

H I R D E T É S E K.

Végrehajtási ár. hirdetmények.

Sz. 19—1883.

Hirdetmény.

(840 1—1)

Márkovics Ignácznak Werklyán Berta elleni 600 frt tőke és jár. iránti ügyében a n.-várad kir. járásbírósnak 4938—1883. sz. végzésével lefoglalt és a n.-várad takarékpénztár és ifj. Schwartz Salamon járára felülfoglalt és 549 frtra becsült házbeli butorokból álló ingóknak az elárverésére határnapul 1883. december hó 17-ke délelőtti 9 órája tűzött ki a városház előtti térre.

Kolozsvárt, 1883. december hó 4-én.

PIGER JÁNOS,
b. végrehajtó.

Sz. 12014—1883

(841 1—2)

Haszonbéri hirdetés.

Kolozsvár sz. kir. város tanácsa közhírré teszi, hogy a város tulajdonát képező

KÓRÓDI JÓSZÁG

folyó évi december 20-án a városház 4. sz. termében reggeli 9 órától déli 12 óráig tartandó nyilvános árverésen haszonbérbe fog adni.

1. A bérlemény áll Kóródon egy házas telekből, a hozzá tartozó kertből és a gazdasághoz tartozó mellék-helyiségekből, továbbá a falu határában levő szántók és kaszálókból, hat curialis telekből és a községben gyakorolható italulási kisebb kir. haszonvételi (regale) jogból.

2. A haszonbéri idő kezdődik 1884. évi április 24-én és tart 6 egymásutáni évig.

3. Az évi haszonbér kikiáltási ára 1025 frt 60 kr.

4. Írásbeli zárt ajánlatok árverés előtt alólírt tanácsához bármikor benyújthatók, árverés napján ily ajánlatokat csak az árverező bizottság fogad el, és csak addig, míg szóbeli ígéret nem tétetett.

Ugy a szóbeli árverésnél, mint a zárt ajánlatoknál 10% bántpénz kívántatik.

5. Az árverési feltételek és a szerződési pontozatok hivatalos időben előlegesen is megtekinthetők a városház 7-ik számú szobájában.

Kolozsvárt, 1883. december 11-én.

Minorich Károly,
polgármester.

Sz. 13346—1883.

(834 3—3)

Árlejtési hirdetés.

A maros-ludas-besztercei megyei uton Tűzkut és Szentmihálytelki szakaszon építendő 6 átereszt és 3 hid munkálatai, f. hó 27-én d. e. 10 órakor a megyeházánál tartandó versenytárgyaláson a legutányosabb ajánlkozónak fognak kiadatni.

Előírányzott ár 2407 frt 72 kr.

Vállalkozni szándékozók felhivatnak, hogy 5% bántpénzzel ellátott bélyeges írásbeli ajánlataikat az irt időre adják be.

Terv, költségvetés és részletes feltételek az aljegyzői irodában addig is megtekinthetők.

Kolozsmegye alispánjától.

Kolozsvárt, 1883. december 10-én.

Gyarmathy Miklós s. k.,
alispán.

Sz. 13402—1883.

(833 3—3)

Árlejtési hirdetés.

A b-hunyad-hidalmási megyei uton 16—17. klmt. szakaszán a Mesterágo-patakon szükséges hid felépítési munkálata, folyó hó 27-én d. e. 10 órakor a megyeházánál tartandó versenytárgyaláson a legutányosabb ajánlkozónak fog kiadatni.

Előírányzott ár anyag nélkül 492 frt 82 kr.

Anyaggal pedig 196 frt 12 kr.

Vállalkozni szándékozók felhivatnak, hogy 5% bántpénzzel ellátott bélyeges írásbeli ajánlataikat az irt időre adják be.

Terv, költségvetés és részletes feltételek az aljegyzői irodában addig is megtekinthetők.

Kolozsmegye alispánjától.

Kolozsvárt, 1883. december 10-én.

Gyarmathy Miklós s. k.,
alispán.

Igen czélszerű és hasznos

Karácsonyi és Ujévi ajándékok

A LEGJUTÁNYOSABBAN

CSAPÓ SÁNDOR Nagy Árutárlatában

Kolozsvárt, főtér.

Férfi téli alsó ingek és nadrágok, férfi téli harisnyák, keztyűk, sapkák, kucsmák, ugy szinte fiu gyermekek számára.

Bármely igényt kielégítő fekete és színes nyakkendők, fél és tiszta khinai selyem schawlok ugy férfiak, valamint hölgyek számára. — Teljesen berendezett utazó táskák, finom angol vadász-harisnyák, vadász-palczok és poharak a legváltozatosabb kiállításban.

Valódi angol és francia illatszerek, szappanok, legujabb bái és színházi legyezők tajokból (Schildkrot) elefántcsontból, selyemből, tollból, khinai és jappáni legyezők.

Rendkívüli nagy választék Korcsolyákból,

a legujabb szerkezetűek, hölgyek, urak, leány- és fugyermekek számára.

(829 2—4)

Karácsoni és Újévi

hasznos

Női és Gyermekek Ajándékai

DÚS VÁLASZTÉKBAN MEGÉRKEZTEK

Betegh Péter

női pipere kereskedésében Kolozsvárt.

●● Feltűnő olcsó árban kaphatók: ●●

ruhának való selyem kelmék minden színben és fajtában, kalapok, fejékek, női fehérneműk, miederek, kötések, zsebkendők, női és gyermek felsők, muffok, téli szoknyák, selyem nyak- és zsebkendők, Chemisetek, écharpe, gallér és manchetek, broschok, bál belépők, keztyűk, virágok, legyezők és még számtalan itt elő nem sorolt legújabb női pipere tárgyak.

RENKIVÜLI OLCSÓ ÁRBAN

felöltöztetett bubák a legújabb divat szerint.

Teljes isztelettel

Betegh Péter.

(688 14—*)

Hirdetések

a legolcsóbb árban

felvétetnek

a kiadóhivatalban.

Terkál József

(ezelőtt Dalchau Samu)

ELSŐ KEZTYÜS ÜZLETE

KOLOZSVÁRT,

hol minden a keztyűs iparhoz tartozó gyártmányok, u. m. glace-, svéd-, szarvas-, őz- és kutyabőr-keztyűk

ugyszintén

vívodai szerelvények és sebészi műkötelékek

nagy készletben találhatók és megrendelhetők.

Gyártmányaim versenyképességére és jutányos áraira nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy újabban is külföldről, Berlinből tömegesebb megrendelést kaptam s iparüzletemnek újabban eszközölt berendezésénél fogva, azon helyzetben vagyok, hogy bármilyen üzletembe vágó megrendeléseket a legrövidebb idő alatt elkészíthetek.

Tisztelettel

Terkál József,

(821 2—3)

Külföldi Borok.

VINADOR Spanyol Borkereskedés Nagyban.

BÉCS. HAMBURG.

Egész és fél eredeti palaczkok.

Malvasia 1874.	2.50 és 1.30 kr.	Nierstein	1.— és .60 kr.
Valdepenas, veres 1876.	2.— és 1.10 kr.	Liebfrauen milch	2.— és 1.10 kr.
Madeira Crown	2.50 és 1.30 kr.	Rüdesheimi	2.50 és 1.30 kr.
Sherry, finom	1.80 és 1.— kr.	Hochheimi Dom	3.— és 1.60 kr.
Xeres de la Frontera	2.50 és 1.30 kr.	Cipro	2.— és 1.10 kr.
Medoc	1.20 és .70 kr.	Muscat Lunel	2.— és 1.10 kr.
St. Julien	1.50 és .80 kr.	Port Duro	2.50 és 1.30 kr.
Mosel virág	2.50 és 1.30 kr.	Chablis	2.50 és 1.30 kr.
Château Margaux	2.— és 1.10 kr.	Lacrima Christi	3.— és 1.60 kr.

Mind jeles fajok, eredeti árakban.

Kapható KOLOZSVÁRT Puskás Béla fűszer-, csemege üzletébe.

(704 6—8)

A BÁNFFY-HUNYADI M. KIR.

gyermekjátékszer iskola

IGAZGATÓ VÁLASZTMÁNYA

örömmel tudatja, hogy ezen iskola által előállított

GYERMEKJÁTÉKOK

elárúsítására Ormós Ferencz urat (Csapó Sándor-czég) nyerte meg.

B.-Hunyad, 1883. november 21-én.

A b.-hunyadi m. kir. gyermekjátékszer iskola igazgatósága.

(838 1—3)

IRODALMI

ajándékok

VIDÉKI
meg-
rendel-sek azonnal
elküldetnek.

Demjén I.

M. K. EGYETEMI
KÖNYVÁRUSNÁL

Kolozsavart

PLEBÁNIA
ÉPÜLETÉ-
BEN.

(824)

LEGNAGYOBB

JUTÁNYOS

ÁRON.

Hasz-
nált

könyvek

meg v é

tet nek.

Demjén I.

ANTIQUAR KÖNYV-
KERESKEDÉSÉBEN

Kolozsavart

NAGY
VÁLASZTÉKBAN

Képes Könyvek,

Ifjusági Iratok,

Disművek,

Ima könyvek,

ZENEMŰVEK,

Naptárak 1884-re.

(2—3)

A TÉLI IDÉNYRE!

Puskás Béla

kereskedésében friss szállítmány.

RUM: litere 80 krtól 2 frt 50 krig.

THEÁK: Suchong, Orange, Man-
gyes, Karaván sat. kilója 3 frttól 15 frtig.Thea-sütemények: ALBERT, NAPO-
LEON, PIQUEN-
QUE, STEPHANIA, RUDOLF, NICNAC, PATIENCE, VANILIÁS,
sat. kilója 2 frt 50 krtól 3 frtig.SAJTOK: Ementhali, ulmi, groi, Imperial, Gor-
fort, Neufchâtel, de Grie, Parmasan, liptói, Quargli sat.CAVIAR, SARDINA, ANGOLNA, KELETI TENGERI
HÁRING, ANCHOVIS, SARDELLA.

Strassburgi Pástétomok.

Szarvasgomba.

HUSNEMŰEK: pommeraniai liba-
sai SONKÁK, KOLBÁSZOK.

N.-Szabeni és Bécsi Virsli,

naponta friss szállítmány.

Spanyol és Hazai BOROK.

FRANCZIA- ÉS MAGYAR-PEZSGÖK.

Bel- és külföldi-LIKÖRÖK. — Francia és
hazai-mustár.

SUCHARD CSOKOLADÉK KÜFFERLE.

Bonbonok: Pralinék, Fondants-ok, Marci-
pán sat. Befőttek, Bonboniére.

KÁVÉK:

Cuba, valódi	1.90 kr.	Jáva, arany	2.— kr.
Ceylon, izletes	1.60 kr.	Mocca, arab	1.80 kr.
Ceylon, nagysz.	1.80 kr.	Santos, jó ízű	1.25 kr.
		Portorico	1.50 kr.

Vidéki megrendelések 5 kilós zsákoc-
kában eszközöltetnek.

HENGERSZTEK,

FÜSZERNEMŰEK sat. JUTÁNYOS ÁRON.

(787 7—10)

Dr. Fáykiss

szepesi kárpát-növény-kivonata

egy üveg használati utasítással 75 krajczár.

szepesi kárpát-növény-czukorkák

egy skatulya használati utasítással 35 kr.

szepesi kárpát-növény-thea

egy csomag használati utasítással 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

Tíz év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), nátház (influenza), szűkmellűség, lélekzati bajok, oldalszurás, kifejtett torokgyulladás, tüdőgyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerészénél Temesvárott (Józsefváros): Budapesten Török József gyógyszerészénél, király-utca 12. sz.; Thalimayer és Seitz kereskedőnél, Edesky L. Erzsébet-tér 1. sz. Kochmeister Frigyes utódnál, Nagyszében Thalimayer, Reissenberger, Beszterczen Fleischer.

Főraktár Dr. Ember Bogdán gyógyszerész Kolozsvárt.

(822 3-10)

Árfelemelés nélkül daczára a kávé magas árának.

A. B. ETTLINGER Hamburgban

ajánlja ismert jószágú és olcsó valódi árukat, bérmentve, utánvét mellett. Csomagolás nem számítatik.

KÁVÉ per 5 kiló 10 vámfont.

Rio, finom erős	3.45	Caviar Ia 4 klós hordó	7.50
Cuba, ff. zöld, erős	4.10	Homard, fin. p. 8. ds.	4.05
Ceylon, kékes-zöld, erős	5.—	Lazacz, főve	4.25
Arany-Jáva, kiváló finom szelid	5.20	Sardina, olajba p. 18. ds.	4.70
Gyöngy kávé, legf. zöld	5.95	Sild, pikans p. 18 ds.	7.60
Afr. gyöngy Mocca valódi tüzes	4.45	Angolna fin. p. 8 ds.	4.20
Arab Mocca, nemes valódi tüzes	7.20	Ökörnyelv, 1 1/2 kiló p. 8 ds.	8.10
Stambul kávé keverék	4.70	Sardella, Brab. 2 kiló	7.50
Thea per kiló Congó ff.	2.30	Matjeshering, fin. 5 kiló	2.60
Suchong, ff.	3.50	Kiszhal, füstölve p. 2 ko.	2.50
Családi thea kiváló finom	4.—	Jamaika rum Ia. 4 liter	4.15

(755 6-18)

Lászlóffy József

Kolozsvárt, főtér, Szathmáry-ház.

Egész újonnan a kor igényeinek megfelelő

hárász, gyapot, cérna

s mindenféle

női kézi munkához tartozó cikkekkel

DÚSAN FELSZERELT ÜZLETE.

Gazdag választékban kaphatók: kezdett és kész himzsmunkák, Cheniliák, gyöngyök, ezüst fonalak, viráglevél-metszetek, csanavák, juttek, spargavaszak stb. — Férő, női és gyermek harisnyák, kamáslik és keztyűk, téli alsó ingek és nadrágok, mosó szalagok, pertlik stb. — Divatgombok, rüschök, selyem szalagok és csipkék.

A női kézi munkához szükséges számtalan apróság: farsagott és metszett fa-, nád- és bronce-állványok és ráncok, kosarak, táskák stb. — Kivarni való asztalmenük, kendők, szőnyegek, szőval sok és e szakmába vágó szép és gondosan megválasztott cikkekkel rendelkezem

NAGY RAKTÁR

férfi és női szabó kellékekben.

Karácsoni és Újévi

ajándéktárgyak dús választékban.

Midőn a nagyérdemű közönség pártfogását kérem, nem mulasztatom el igérni, miszerint a bennem helyezendő bizalmat szolidaritásom által igyekezem kielégelni.

Alázatos tisztelettel

Lászlóffy József.

(600 32-50)

Kiadó Vendéglő.

DEÉSEN a legélénkebb forgalmu „hid-utca” szögletén levő volt „Bánffy” emeletes vendéglő, melyhez tartozik: földszinti vendéglősi lakás, étterem, tágas konyha és éléskamara, az emeleten nagy teremmel és 4 vendégszobával, tágas udvar, 20 lónak való kőistálló s veteményes kerttel, 1884-ik év április 24-től kezdve, több évre kiadó, esetleg eladó.

Értekezhetni Hirsch Lipót tulajdonossal

Deésen.

(839 1-6)

Alólirott van szerencsém a t. n. é. vevőközönség becses tudomására juttatni, hogy

ÁRURAKTÁROMAT

aközélgő

karácsoni

ÉS

— újévi —

idényre a mai igényeknek megfelelően hazai és külföldi

díszmű-árakkal,

ugy többnemű hazai és külföldi

Játékszerekkel

dusan berendeztem.

Teljes tisztelettel

Central Demeter József

Kolozsvárt, főtér Br. Radák-ház.

Postarendelményeket gyors- és pontosan eszközölök.

(127 19-75)

Taufer János**czukrászdájában**

Kolozsvárt,

Karácsonfákra szükséges

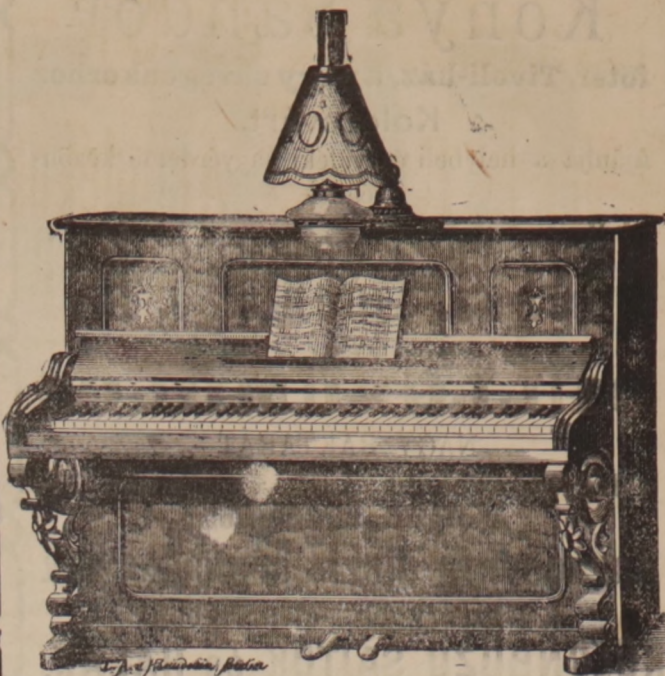
czukorneműk nagymennyiségben és választékban jutányos áron kaphatók. Ugymint: Habsütemény, Marzipán, Likör és Chocolád Confekt kiló- és darabszámra. Továbbá: finom pozsonyi mákos és dióskiflik, gyümölcskenyér és Compotok, sat., sat.

Tisztelettel

TAUFER JÁNOS,

czukrász Kolozsvárt.

(835 2-3)

Nagy ZONGORA raktár

Alólirott egész tisztelettel jelenti a nagyérdemű közönségnek, hogy a

— sétatér-utca 12-ik szám alatt —
(Stadler-kert) létező

Zongora-Raktárába

legujabban érkeztek s folyton kaphatók

CONCERT-ZONGORÁK,

Rövid Szárny-Zongorák,

(MIGNON)

valamint KÜLFÖLDI készítményű

PIANINOK és HARMONIUMOK

A LEGNAGYOBB VÁLASZTÉKBAN

és legolcsóbb eredeti gyári áron

JÓTÁLLÁS MELLETT.

Zongora

javítások,

ugyszintén

hangol-

tatások,

utóbbiak elő-

fizetés után is

elvéllaltatnak

Zongorák

ujak mint

használ-

tábbak

jutányos árért

bérbe

kiadatnak

Régi zongorák ujjakkal kicseréltetnek, illetve értékeik a vételárban betudatnak.

A nagyérdemű közönség évek hosszú során át folyton tanusított bizalmát és pártfogását kéri

Triska J.

(646 24-32)

Finom zamatos, jó ízű

(785 12-12)

triesti kávé

első kézből, jótállás mellett

kilója csak 1 f. 25 kr.,

tehát olcsóbb, mint a közönség által triestből közvetlenül hozatott kávé.

Puskás Béla

fűszerkereskedésében Kolozsvárt.

Vidéki megrendelések 5 kilós zsákokban eszközöltetnek.

Legolcsóbb sorsjegy.**MAGYAR VÖRÖSKERESZT-EGYLET SORSJEGYEI**

1890-ig évenként 3 huzás nagy nyereményekkel.

1884-ben három főnyeremény, mindegyik**50,000 forinttal.**

A legkisebb nyeremény 6 forinttól 10 forintig emelkedik.

EZEN SORSJEGYEK KAPHATÓK

A Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-Banknál Budapesten

valamint minden bank-és váltóháznál az országban.

(813 3-6)

Melléklet a 289-ik számhoz.

Kónya Sándor

főter, Tivoli-ház, a nagy süvegcsukorhoz
Kolozsvárt.

Ajánlja a helybeli és vidéki nagyjérdemű közön-
ségnek

Fűszer, Csemege, Bor

és DÉLI-GYÜMÖLCS

NAGY RAKTÁRÁT

a legjutányosabb árak és pontos ki-
szolgáltatás mellett.

Karácsonfa díszítésre cukorkák
a legnagyobb választékban.

KÜLÖNBÖZŐ SAJTOK és HALAK.
Bel- és külföldi

Pezsgő Borok és Likörök.

Vidéki rendelések a legponto-
sabbban eszközöltetnek.

Tisztelettel

Kónya Sándor.

(837 1-4)

Das im Jahre 1858 gegründete erste österreichische
Annoncen-Bureau A. Oppelik
Wien, Stadt, Stubenbastei Nr. 2
empfiehlt sich zur Besorgung von Annoncen aller Art für
sämtliche in- und ausländische Journale.

Für eine schnelle Ausführung aller einlaufenden Aufträge bürgt
die allgemein als solid bekannte und älteste Firma dieser Branche
in Oesterreich-Ungarn.

Preis-Courante und Kosten-Voranschläge
gratis und franco.

(288 11-*)

AZ ERDÉLYI RÉSZEK
EGYIK LEGNAGYOBB

BUTOR- és SZŐNYEG-

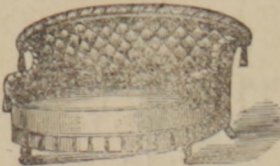
RAKTÁRA KOLOSZVÁRT

SZÖLLŐSY és CSERNYÁNSZKY

KÁRPITOSOKNÁL

sétatér-utca 20. sz.

Tisztelettel érte-
sitjük a n. é. hely-
beli és vidéki kö-
zönséget,

hogy 14 EV
ÓTA FENN-
ALLÓ butor
raktárunkat

A MAGASABB IGÉNYEKNEK IS MEGFELELŐEN

egészen újból berendeztük és lényegesen

MEGNAGYOBBITOTTUK,

a melyben a legújabb divatu butorok

KÜLÖNLEGES BUTORCZIKKEK,
arany- és más keretű tükrök sat. kaphatók.

Különös figyelembe ajánljuk bel- és külföldi leg-
első gyárakból hozatott butor- és függöny szövete-
inket, valamint ez idők szerint

LEGNAGYOBB RAKTÁRUNKAT

bel- és külföldi

Szőnyegekinkből,

u. m.: kerevet-, futó-, asztal- és ágy elé való sző-
nyegek, melyek a legnagyobb választékban és ju-
tányos áron kaphatók.

Elvállal ócska butorok átalakítását és behuzását, va-
lamint minden e szakba vágó munkákat jutányos ár és
pontos szolgálat mellett.

Vidéki megrendeléseket elfogad és azonnal teljesít.

Tisztelettel SZÖLLŐSY és CSERNYÁNSZKY,

(739 13-20)

kárpitások Kolozsvárt.

FINOM BOROK

Van szerencsém a n. é. t. cz. közönség
nagybecsű tudomására hozni, hogy a több kül-
és belföldi hírlapok szakközleményei által elis-
merőleg fölemlített különleges borokon kívül,
(u. m.: Tramini, Riesling, Muskotály és Chateau)
nálam még kitűnő, jó és hamisítatlan

Paulisi (Aradmegye) vörös, va-
lamint Sári László-féle **vesszősi**
Ringató és Som, továbbá va-
lódí tokaji aszu borok is
kaphatók.

Finom szilvási asztali bor

literenkint 40 kr.

CSAPÓ SÁNDOR.

(830 2-4)

Szungott Gerő

Kolozsvárt, főter 11. sz.

AJÁNLIJA KÜLÖNLEGESSÉGEIT

URI DIVATÁRUK és FEJÉRNEMÜKBEN

feltűnő
olcsó árakon.

Férfi INGEK

specialis
készítetője.

(809 5-8)

Suchan Venzel

gazdasági

gépgyárában

Kolozsvárt,

külmagyar-utca 42.

Egészen új szer-
kezetű

**szecska-
vágók,**

francia

**répa vá-
gók,**

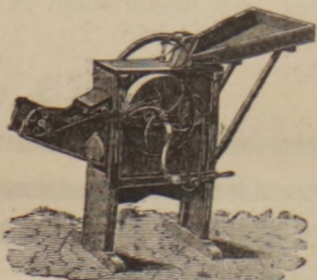
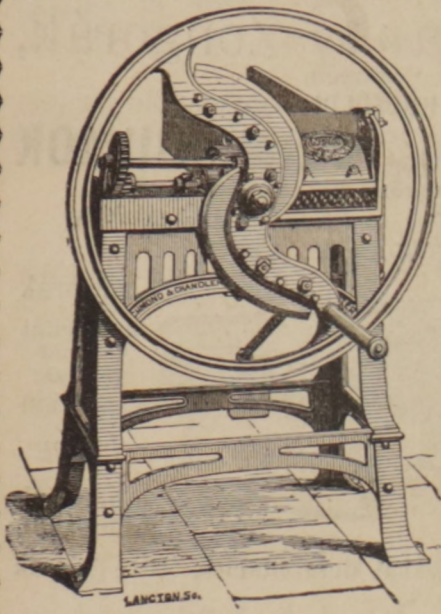
amerikai kettős

**törökbuza
morzsolók**

széldobbal ellátva.

Felvállal gazda-
sági gépek ki-
javítását jutá-
nyos áron.

(801 8-10)

N a g y á r u t á r l a t !

Csapó Sándor

huszonnégy év óta fennálló, e szakmában leggazdagabb árutárlata Kolozsvárt, a főtéren, felhívja
a n. é. t. cz. helybeli és vidéki közönség becses figyelmét a

Karácsonyi és Újévi ajándékok legdúsabb választéku kiállítására,

a mely az előző években ez ünnepek alkalmából rendezni szokott és a n. é. t. cz. közönség előtt ismert és
általa kedvelt kiállításoknál lehetőleg fényesebb, gazdagabb és választékosabb, árakra nézve pedig a cikkek
minőségéhez képest általában minden versenyt kizár.

E kiállításon szemlélhetők és jutányosan megszerezhetők a legszerényebb és legmagasabb igényeknek
megfelelő, legújabb műipari cikkek, bőr, bronz, fa és china-ezüstből valódi ezüst-ékszerek, u. m.: melltűk,
karpereczek, fülbevalók, nyakékek, jójuk, inggombok, óralánczok stb., stb. Valódi japáni és chinai készít-
mények **hallatlan jutányos árak mellett.**

Rendkívül gazdag választéku Gyermekekjátékok.

KIZÁRÓLAGOS RAKTÁRA a bánffy-hunyadi m. k. állami tanműhelyben készült gyermekjátékoknak.

Az árak 20—33 1/3 %-kal olcsóbbak, mint eddig voltak.

(828 2-4)

E szakmában páratlan gazdag árutárlat.

Karácsonyi és újévi ajándékok.

Karácsonyi és újévi ajándékok.